

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Tornion toisen asteen opiskelijoiden asenteet maahanmuuttajia
kohtaan

Tuomas Korhola

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Maaliskuu/2012

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Tuomas Korhola	Sivumäärä 43 ja 3 liitesivua
Työn nimi Tornion toisen asteen opiskelijoiden asenteet maahanmuuttajia kohtaan	
Ohjaava(t) opettaja(t) Maria Kontinen ja Tuomo Paavola	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni aiheena on torniolaisten toisen asteen opiskelijoiden asenteet maahanmuuttajia kohtaan. Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella, miten torniolaiset opiskelijat suhtautuvat eri maista ja erilaisista etnisistä taustoista tuleviin maahanmuuttajiin. Tarkastelin myös millaisten eri taustatekijöiden he uskovat eniten vaikuttavan asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan.</p> <p>Aineistoa opinnäytetyöhöni hankin laatimalla kyselykaavakkeen, jonka kävin viemässä Tornion yhteislyseon lukioon ja Tornion ammattiopisto Lappiaan toisen vuosikurssin opiskelijoille. Kummassakin oppilaitoksessa kaavakkeen täytti yksi luokka. Käytin opinnäytetyössäni kvantitatiivista eli määrällistä aineiston keruumenetelmää.</p> <p>Opinnäytetyöni teoriaosuus perustuu pitkälti Karmela Liebkindin ja Magdalena Jaakkolan tutkimuksiin. Teoriaosuudessa tarkastelin ensin ketkä kuuluvat maahanmuuttajiin ja kerroin mistä syistä Suomeen tulee maahanmuuttajia. Lisäksi kerroin maahanmuuttajien kotoutumisesta Suomeen. Opinnäytetyössäni selvitin myös työni toteutuksesta ja käyttämästäni menetelmästä.</p> <p>Saamani aineiston perusteella kävi selkeästi ilmi, että lukiolaiset suhtautuivat kautta linjan maahanmuuttajiin myönteisemmin ja avarakatseisemmin kuin ammattiopistolaiset. Molemmista oppilaitoksista kyselyyn vastasi enemmän naispuolisia opiskelijoita. Sukupuoli ei selittänyt asenteiden välisiä eroja, vaan oppilaitosten välinen ero tuli melko selvästi esille. Myöskään vastaajien ulkomaanmatkojen määrässä ei ollut oppilaitosten välillä suuria eroavaisuuksia, eivätkä ne selittäneet eroja suhtautumisessa maahanmuuttajiin. Jotta olisi saatu enemmän yleistettäviä käsityksiä lukiolaisten ja ammattiopistolaisien välillä, olisi kyselyyn tarvittu enemmän vastaajia.</p> <p>Opinnäytetyöstäni voivat hyötyä ihmiset, jotka haluavat tehdä monikulttuurista nuorisotyötä ja he, jotka haluavat työskennellä maahanmuuttajien parissa. Maahanmuuttajat voivat mahdollisesti myös kokea opinnäytetyöni varsin mielenkiintoiseksi.</p>	
Asiasanat Nuoret, suhtautuminen, maahanmuuttajat http://onki.fi/fi/browser/overview/ysa	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Tuomas Korhola	Number of Pages 43 and 3
Title Tornio's second grade students attitudes towards immigrants	
Supervisor(s) Maria Kontinen ja Tuomo Paavola	
Subscriber and/or Mentor	
Abstract <p>The topic of my thesis was what kind of attitudes Tornio yhteislyseo high school and Tornio vocational training school students have towards immigrants. Purpose of my work is to find out what are the attitudes towards people who are coming from different cultures and ethnical backgrounds. I also wanted to know how they thought different backgrounds like education, gender or political opinion effects on their attitudes towards immigrants.</p> <p>I collected information to my work by handing out the survey from the high school and vocational training school students. Later I picked up filled papers from both schools. I used quantitative method by collecting information.</p> <p>Theoretical knowledge of my work is mainly based on Karmela Liebkind's and Magdalena Jaakkola's research. In theoretical part I first explained who are the immigrants in Finland and what are the reasons why they are coming to Finland. I also mentioned how the immigrants adapted to live in the Finnish society.</p> <p>Based on the student's answers I found out that high school students were a lot more tolerant and open minded towards immigrants than vocational school students. From both schools there were more female students who answered the survey. Gender did not explain the differences and the attitude climate was clear between the two schools. My research was quite small and in order to find out the differences better between the two schools it would require more people to participate in the survey.</p> <p>My work can be helpful for those who want to do multicultural youth work or who wants to work with immigrants. Also the immigrants can find my work quite interesting because many of them are probably interested how people in Finland think about them.</p>	
Keywords Young people, attitudes, immigrants	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 MAAHANMUUTTO	6
2.1 Maahanmuuttajan määritelmä	6
2.2 Pakolaiset	7
2.3 Paluumuuttajat sekä työn ja avioitumisen vuoksi muuttaneet	8
2.4 Maahanmuutto Suomeen	8
2.5 Asenteet ja arvot	9
2.6 Rasismi ja etninen syrjintä	10
2.7 Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen	12
2.8 Suomalaisten asenneilmasto	14
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	16
3.1 Työn toteutus ja aineiston hankinta	16
3.2 Kysymysten tarkastelunäkökulmat	17
3.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja kvantitatiivinen menetelmä	19
4 TULOSTEN ANALYSOINTI	21
4.1 Nuorten maahanmuuttajatuntemus	21
4.2 Nuorten asenteet eri maahanmuuttajaryhmiä kohtaan	25
4.3 Opiskelijoiden arkielämän suhtautuminen maahanmuuttajiin	28
4.4 Nuorten yleinen suhtautuminen maahanmuuttajiin	31
4.5 Syyt maahanmuutolle	33
4.6 Eri tekijöiden vaikutus asenteisiin	35
5 POHDINTA	40
LÄHTEET	42
LIITTEET	44

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheena on Tornion toisen asteen opiskelijoiden asenteet maahanmuuttajia kohtaan. Valitsin tämän opinnäytetyöni aiheeksi, koska olen suuntautunut opinnoissani kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen. Suuntaavien opintojen kurssilla minulla oli tehtävänä haastatella neljää Peräpohjolan opiston nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja opiskelijaa ja selvittää heidän asenteitaan maahanmuuttajia kohtaan. Tämä tehtävä oli minulle mieluinen ja päätin tehdä samasta aiheesta myös opinnäytetyöni, jotta saisin laajemmin selvitettyä nuorten asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Näin ollen aihe opinnäytetyöhöni syntyi oman kiinnostukseni pohjalta. Päätökseni tehdä opinnäytetyö juuri nuorten asenteista maahanmuuttajia kohtaan selittyy myös sillä, että aihe on erittäin ajankohtainen ja suorastaan kuuma peruna tämän päivän maailmassa, niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Lisäksi olen itse asunut Torniossa koko ikäni, joten tämänkin vuoksi olin kiinnostunut näkemään, minkälaiset asenteet torniolaisilla nuorilla on maahanmuuttajia kohtaan. Aihe kiinnosti minua kovasti ja mielessäni oli paljon stereotyyppisiä ennakkokäsityksiä siitä, millaiset nuorten asenteet maahanmuuttajia kohtaan tulisivat olemaan. Ennakkoon ajattelin, että lukiolaiset suhtautuisivat maahanmuuttajiin positiivisemmin kuin ammattiopistolaiset ja naiset olisivat avarakatseisempia kuin miehet.

Valitsin työni aiheeksi nuorten asenteiden selvittämisen, koska aihe on mielenkiintoinen ja erittäin ajankohtainen. Viime aikoina maahanmuuttoon liittyvät keskustelut ovat olleet mediassa esillä useaan otteeseen. Norjan järkyttävän massamurhan tehnyt Andreas Breivik toteutti tekonsa sekä poliittisista syistä että vastalauseena monikulttuurisuudelle. Hän pelkäsi islamin leviämistä länsimaihin. Norjan verilöyly koskettaa jollain tapaa varmasti kaikkia pohjoismaita. Pohjolaa on aina pidetty turvallisena ja erinomaisena paikkana elää ja asua, koska minkäänlaista poliittista epävakautta ei vauraissa ja verraten harvaan asutuissa pohjoismaissa ole havaittu. Lisäksi Euroopan talouskriisillä ja siitä johtuvilla tukipaketeilla on varmasti myös vaikutuksia ihmisten asenteisiin monikulttuurisuutta ja ulkomaalaisia kohtaan. Hyvänä esimerkkinä tästä on perussuomalaisen lisääntynyt kannatus kansalaisten keskuudessa. Perussuomalaiset nousivat kerralla kolmen suurimman puolueen joukkoon ja olivat vaalien suurin voittaja. Tämä kertoo kansalaisten halusta muutokseen. Euron kriisin myötä

suomalaiset ovat tulleet paljon kriittisimmiksi euroa kohtaan ja samalla koko Euroopan Unionia kohtaan. Nämä asiat voivat heijastua nuorten asenneilmastossa tänä päivänä. Myös meillä Suomessa tämä aihe on ollut esillä. Muun muassa syyskuussa esitetty viha-ilta käsitteli maahanmuuttoa ja monikulttuurisuuteen liittyviä asenteita. Esimerkiksi tummaihoisten juhlinta jääkiekon maailmanmestaruuden varmistuttua aiheutti kielteistä asennetta ja vihaa joissakin suomalaisissa. Lisäksi eräs tummaihoisen mies kertoi viha-illassa, että häntä lähdettiin raahaamaan kohti vettä keskellä kirkasta päivää. Tästä johtuen mietin, että olisi mielenkiintoista selvittää, miten oman paikkakuntani nuoret suhtautuvat maahanmuuttajiin. Nykyään ihmiset tuntuvat suhtautuvan yhä epäluuloisemmin asioihin, jotka ovat heille vieraita. Nuoret ovat myös niitä henkilöitä, jotka tulevaisuudessa päättävät maahanmuuttoonkin liittyvistä asioista maassamme. Tätä taustaa vasten on mielenkiintoista tietää mitä mieltä he ovat maahanmuuttajista tällä hetkellä.

2 MAAHANMUUTTO

2.1 Maahanmuuttajan määritelmä

Suomessa ulkomaalaiseksi voidaan määritellä kuka tahansa henkilö, joka ei ole omassa maassaan, ja jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Ulkomaalaisiksi voidaan lukea Suomessa tilapäisesti oleskelevat turistit ja muualta Suomeen tulleet opiskelijat. Suomen ulkomaalaisväestön kasvaessa on tarvittu hyvä sana kuvaamaan täällä asuvia ulkomaalaisia, ja siksi maahanmuuttaja on vakiintunut käsitteeksi, joka tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttaja on voinut tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. (Räty 2002, 11)

Vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttajia kutsutaan siirtolaisiksi. Pakolainen on tullut Suomeen, koska hän on joutunut poliittisista tai muista syistä lähtemään kotimaastaan. Pakolaisia ovat sekä kiintiöpakolaiset että turvapaikanhakijat. Turvapaikanhakijat ovat tulleet Suomeen, koska he tarvitsevat turvapaikan. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen vasta sitten, kun hänen turvapaikkahakemuksensa on käsitelty ja hän

on saanut oleskeluluvan. Kansainvälisen oikeusjärjestelmän mukaan valtiolla on oikeus päättää, kuka ulkomaalainen saa muuttaa rajojen sisäpuolelle. Suomeen pysyvästi muuttava henkilö tarvitsee oleskeluluvan. Yleensä oleskeluluvan voi saada suomalaisen kanssa avioituva tai tänne opiskelemaan tai töihin tuleva henkilö. Ulkomaalaisen hakiessa työlupaa Suomeen, sitä ei myönnetä automaattisesti, vaan valtio päättää tarvitaanko kyseistä ulkomaalaista työntekijää. Työ lupa voidaan myös evätä, mikäli Suomesta löytyy työtehtäviin sopivia työttömiä. (Räty 2002, 12)

2.2 Pakolaiset

Suomen maahanmuuttajista pakolaisia on vain pieni vähemmistö, noin viidesosa. Suomi on luvannut vastaanottaa oman osuutensa maailman pakolaisista ja huolehtia heidän hyvinvoinnistaan. Pakolaisuus on määritelty Yhdistyneiden kansakuntien Geneven pakolaissopimuksessa vuonna 1951. (Räty 2002, 16)

Aina pakolaisuuden syitä ei pystytä yksilötasolla määrittelemään näin. Todella monet ihmiset joutuvat lähtemään kotiseuduiltaan sotatilanteen, nälänhädän tai ympäristöongelmien seurauksena. Tällöin ihminen ei ole joutunut henkilökohtaisen vainon uhriksi, vaan on olosuhteiden seurauksena pakotettu lähtemään kotimaastaan. Pakolaisuuden syyt maailman eri kriisialueilla ovat monisyisiä ja saattavat johtaa kauas historiaan. Alueellinen poliittinen epävakaisuus voi johtua monista syistä ja usein poliittinen epävakaisuus juontaa juurensa jo siirtomaa-ajoilta, jolloin länsimaat valloittivat ja jakoivat Aasian, Afrikan ja Etelä- Amerikan maita. (Räty 2002, 17)

Konflikteilla on monesti myös taloudellinen tausta, ja köyhyys sekä niukat ravintovarat voivat johtaa sotiin. Kansallisuustunne ja uskonto ovat hyvin usein myös eri sotien taustatekijöitä. Välittömän pakolaisuuden syynä ovat useimmiten sodat ja kansalaisoikeuksien loukkaukset, jotka voivat kohdistua tiettyyn etniseen ryhmään, poliittiseen vakaumukseen tai esimerkiksi uskontoon. (Räty 2002, 18)

Suomessa pakolaisten asema on hyvä, koska heille pyritään aina järjestämään asunto ja heidät ohjataan yhteiskunnan palveluiden pariin. Lisäksi heille viritetään hyvä sosiaaliturvaverkko. Pakolaiset sijoitetaan useimmiten kunnan vuokra-asuntoihin.

Useimmilla pakolaisilla ei ole mukanaan mitään kodintarvikkeita, joten kodeissa on valmiina kaikkein välttämättömimmät huonekalut. Varsinkin kolmannen maailman valtioista tulevat pakolaiset ovat hyvin tottuneita täysin erilaiseen yhteiskuntaan ja elinympäristöön. (Räty 2002, 143)

2.3 Palumuuttajat sekä työn ja avioitumisen vuoksi muuttaneet

Suomen liittyminen Euroopan unioniin ei ole kasvattanut merkittävästi ulkomaalaisväestöä. Euroopan unionin sekä pohjoismaiden ulkopuolelta Suomeen tulevilla työntekijöillä täytyy olla työ- tai oleskelulupa. Viime vuosien aikana Suomeen on tultu asiantuntijatehtävien sekä sellaisten työtehtävien vuoksi, joihin ei löydy päteviä suomalaisia. Maamme syrjäinen sijainti, huono työnsaanti ja eksoottinen kieli ovat jarruttaneet kovasti työn perässä Suomeen muutttoa. (Räty 2002, 30)

Avioliitto on edelleenkin hyvin merkittävä syy Suomeen muutolle. Suomalaiset miehet solmivat enemmän avioliittoja ulkomaalaisten kanssa kuin suomalaiset naiset. Vuonna 2008 miesten puolisoita tuli eniten Kiinasta, Venäjältä, Thaimaasta ja Virossa. Naisten puolisoita tuli puolestaan eniten Turkista, Britannian ja Ruotsin ja Yhdysvalloista. Merkittävin uusi piirre on thaimaalaisten kanssa solmitut avioliitot, joiden määrä on lisääntynyt huomattavasti. Thaimaalaisia naidaan nyt Suomeen jo enemmän kuin venäläisiä. Suomalaisen ja ulkomaalaisten avioliittoja on jo 14 prosenttia kaikista Helsingissä solmituista avioliitoista. (Säävälä 2010)

2.4 Maahanmuutto Suomeen

Suomessa asui vuoden 2009 lopussa vakituisesti noin 233 000 ulkomailta syntyneitä henkilöä. Ulkomaalaisia, joilla ei ole Suomen kansalaisuutta oli vuoden 2009 lopussa arviolta noin 156 000. Suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, ruotsalaiset, somalialaiset ja virolaiset. Henkilöitä, joiden äidinkieli oli joku muu kuin kotimaiset kielet suomi tai ruotsi oli noin 211 000. (Sisäasiainministeriö 2012)

2000-luvun loppupuolella muuttoliikkeestä syntynyt väestön kasvu on tuonut meille noin 10 000 asukasta lisää vuosittain. Tulijat ovat jonkin verran nuorempia kuin maasta lähtijät, joten väestön ikärakenne hieman nuorenee. Suomessa on noin 30 000 sellaista lapsiperhettä, joissa toinen tai jopa molemmat vanhemmat ovat ulkomaan kansalaisia. Vieraskielisiä lapsiperheitä, joissa toinen tai molemmat vanhemmat ovat vieraskielisiä, on noin 40 000. Näistä noin puolet on sellaisia, missä toinen vanhemmista on suomen- tai ruotsinkielinen. Tällä hetkellä ulkomaalaisten määrä koko väestöstä on noin 3 prosenttia. Ulkomaalaisten määrän kasvusta huolimatta Suomessa asuu muihin läntisen Euroopan maihin verrattuna vähiten ulkomaalaisia. Maahamme muuttaneet ulkomaalaiset ovat keskittyneet suurimpiin kaupunkeihin, koska maamme kymmenessä suurimmassa kaupungissa asuu lähes 65 prosenttia kaikista Suomessa asuvista ulkomaalaisista. (Miettinen 2012)

Suomeen muutti ulkomailta vuoden 2010 aikana 25 650 henkilöä. Tämä on hieman edellisvuotta pienempi määrä. Suomesta ulkomaille muutto väheni myös hieman ollen noin 12 000. Nettomaahanmuuttoa vuoden 2010 aikana kertyi yhteensä 13 750 henkeä, mutta tämä on 800 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaan kansalaisten nettomaahanmuutto supistui ainoastaan 150 henkilön verran. EU-maista Suomeen muutti viime vuonna 12 200 henkeä. Suomi sai vuonna 2010 muuttovoittoa EU-maista 4 350 henkilöä ja tämä oli hieman enemmän kuin vuotta aikaisemmin. (Tilastokeskus 2012)

2.5 Asenteet ja arvot

Aikaisemmin ihmisten arvomaailma perustui pitkälti edellisten sukupolvien aatteisiin, mutta nykynuoret edustavat toisenlaista sukupolvea. Teknologian globalisoituminen on tuonut kaukaisetkin tapahtumat ihmisten arkielämään ja ne vaikuttavat asenteisiimme ja maailmankuvaamme. (Helve 2002, 15)

Erään monikulttuurisuuden tulkinnan mukaan kulttuurin katsotaan käsittävän opitut käyttäytymismallit, ajattelu- ja toimintatavat, perinteet, moraalit, arvot ja asenteet. Suomessa ja muissakin pohjoismaissa keskustelu monikulttuurisuudesta on herännyt poliitikkojen ja kasvattajien huolesta nuorten lisääntyneistä etnosentrisistä ja rasisti-

sista käsityksistä ja asenteista. Monikulttuurisuutta pohdittaessa on tärkeää miettiä sitä nuorten arvojen ja asenteiden kautta. Merkitseekö monikulttuurisuus tasa-arvoa kansalaisten välillä kulttuurieroista huolimatta? Sen tulisi merkitä sitä, että ketään ei pitäisi manipuloida hyväksymään enemmistön kulttuurisia arvoja. Monikulttuurisuutta tarkasteltaessa opettajien, kasvattajien ja nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta on kuitenkin mietittävä, ovatko kaikki kulttuurisen moninaisuuden aspektit suvaitsevaisuuden ja kunnioittamisen arvoisia. (Helve 2002, 21–22)

Lapset ja nuoret oppivat vanhemmiltaan asenteita ja monikulttuurisuutta. Suvaitsevaisuudessa ja monikulttuurisuudessa tulisi tuntee omat arvot ja oppia miten kunnioittaa muista kulttuureista tulevia niin ettei se sodi omaa arvomaailmaa vastaan. Erilaisissa tutkimuksissa on havaittu, että paremmin uuteen ympäristöön kotoutuvat ne henkilöt, jotka säilyttävät oman kulttuurinsa ja tuntevat juurensa kuin he, jotka pyrkivät unohtamaan oman kulttuurinsa ja omaksumaan vain uuden ympäristön kulttuurin. Nuorten maahanmuuttajien vanhempien ja omaan kulttuuriimme heitä nopeammin sopeutuvien lasten ja nuorten välille voi syntyä kulttuurisia arvoriitioita. Maahanmuuttajanuoret oppivat koulussa kavereiltaan erilaisia arvoja kuin heidän vanhempansa opettavat. Meidän tulisikin oppia kunnioittamaan myös maahanmuuttajien vanhempien ja sukulaisten kulttuurisia arvoja ja asenteita. (Helve 2002, 21–22)

Monikulttuurisuuskasvatus tulisi aloittaa jo päiväkodeista. On myös tiedostettava, että vanhempien asenteet siirtyvät erittäin helposti piilo-oppimisen kautta lapsille ja nuorille. Monikulttuurisuuden kasvattaminen on formaalista kouluissa ja päiväkodeissa, mutta on otettava huomioon myös ei-formaalinen opetus. Massamedia televisiosarjoineen ja elokuvineen tai internet voivat antaa asenteellisia uskomuksia eri etnisistä ryhmistä, roduista ja uskonnoista. Ne saattavat vahvistaa vääristyneitä asenteita erilaisia ryhmiä kohtaan ja edesauttaa rasismien kasvua. Suvaitsemattomuus ja rasismi ovat vastoin ihmisoikeuksia. (Helve 2002, 23)

2.6 Rasismi ja etninen syrjintä

Klassisen määritelmän mukaan rasismi koostuu kuvitelmista, joiden mukaan jokin ihmisryhmä on toista ryhmää älyllisesti, moraalisesti ja kulttuurillisesti ylivoimaisempi,

ja jonka ylivoimaiset ominaisuudet periytyvät sukupolvelta toiselle. Rasismi eli rodullistaminen alkaa henkilön luokittelulla ryhmiin ulkoisesti havaittavien ominaisuuksien perusteella. Tämä prosessi alkaa usein verbaalisella luokittelulla. Seuraavassa rasismin vaiheessa ulkoisten piirteiden perusteella luotuihin ihmisluokkiin liitetään myös näkymättömiä ominaisuuksia, kuten luonteenpiirteitä tai arvoja. Kohtalokkain vaihe rasismissa on kuitenkin rodullistettujen ihmisluokkien arvottaminen. Jollekin ryhmälle annetut näkymättömät ominaisuudet arvioidaan alempiarvoisiksi ja kielteisiksi, vastakohtana oman ryhmän myönteisille ominaisuuksille. (Jasinskaja-Lahti 2002, 28)

Rasismien periaatetta ruokkii myös luokiteltujen ryhmien taipumus ylläpitää ryhmärajoja suosimalla avioitumista vain ryhmän sisällä. Tähän ilmiöön liitetään usein mielikuvia ryhmien biologisesta puhtaudesta ja sillä voi olla hyvinkin tuhoisia seurauksia esimerkiksi jopa etnisinä puhdistuksina. Rasismien kaikkein räikein ja kammottavin vaihe on ihmisarvon riistäminen rodullistetulta ihmisryhmältä. Tällaisessa tapauksessa ihmisrotu mielletään niin kielteiseksi ja uhkaavaksi, että sitä ei enää pidetä inhimillisenä. Useimmat historiassa tapahtuneet kansanmurhat ovat sisältäneet biologisoi-
van periaatteen käyttöä jonkin kansan rodullistamiseen. (Jasinskaja-Lahti 2002, 28)

Muukalaisviha ja rasismi voidaan molemmat määritellä kielteisiksi kuvitelmiiksi yksilöistä, sekä kielteisiksi asenteiksi heitä kohtaan, jotka kuuluvat johonkin tiettyyn etniseen, kansalliseen tai uskonnolliseen ryhmään. Rasistisen toiminnan päämääränä on kieltää tai vaarantaa jonkun ryhmän jäsenen ihmisoikeuksia ryhmän todellisten tai kuviteltujen rodullisten tai etnisten ominaisuuksien vuoksi. Rasistinen häirintä puolestaan tarkoittaa sitä, että häirinnän syy löytyy kohteen etnisestä, kansallisesta, uskonnollisesta tai muusta taustasta. Tällöin rasistinen toiminta ei kohdistu ihmiseen henkilökohtaisesti yksilönä, vaan tietyn ryhmän jäsenenä. Myös rakennuksia ja järjestöjä vastaan voidaan hyökätä, koska ne edustavat joitakin tiettyjä ryhmiä tai näiden ryhmien etuja. (Jasinskaja-Lahti 2002, 29)

Rasistinen toiminta voi olla vakavuudeltaan eriasteista. Lievimmillään kyse on lähinnä psykologisesta uhkailusta, nimittelystä tai lievästä omaisuuteen kohdistuvasta vahingonteosta. Pitkään jatkuessaan tällainen lieväkin rasistinen toiminta voi toki muuttua yksilölle vahingolliseksi. Seuraavalla tasolla rasistinen toiminta on joko harkittua tai hetken mielijohteesta toteutettua katuväkivaltaa, jossa ihmisen kimppuun hyökä-

tään rasistisista syistä, vaikka keskellä kirkasta päivää. Rasistisen toiminnan vakavin aste ovat terrorihyökkäykset, tuhopoltot, pommi-iskut, ampumiset ja muut aseelliset hyökkäykset. (Jasinskaja-Lahti 2002, 29)

Syrjinnän tietoisena tarkoituksena ei välttämättä ole vahingon tuottaminen, vaan halu suosia jotakin tiettyä ryhmää jonkun toisen ryhmän kustannuksella. Syrjintä ilmenee aina puolueellisuutena ja välitön syrjintä tarkoittaa eriarvoista kohtelua jonkin ei-hyväksyttävän perusteen varjolla. Tällaisia ei-hyväksyttäviä syitä voivat olla muun muassa ihonväri, kansallisuus, uskonto, kulttuuri ja etninen tausta. Välillinen syrjintä puolestaan tarkoittaa sitä, että ihmisiä kohdellaan näennäisesti samalla tavalla, mutta tämä kohtelu johtaa tosiasiallisesti syrjintään. Työhön, vapaa-aikaan, asumiseen ja taloudelliseen toimintaan liittyvät syrjimisen muodot voivat olla ihmiselle hyvinkin vahingollisia. Työnantajat saattavat esimerkiksi syrjiä maahanmuuttajia asettamalla työtehtäviin nähden kohtuuttoman korkeita vaatimuksia suomen kielen taidosta. (Jasinskaja-Lahti 2002, 30)

2.7 Maahanmuuttajien kotoutuminen Suomeen

Kotoutuminen on maahanmuuttajien yksilöllistä kehitystä, jonka tavoitteena on, että maahanmuuttaja osallistuisi yhteiskunnalliseen toimintaan ja työelämään samalla oman kielen ja kulttuurinsa säilyttäen. Kaikkien maahanmuuttajien suunnitelmallinen ja tehokas kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan sekä työelämään on maahanmuuttopolitiikkamme perustavoite. Yhteiskunnan tulee eri keinoin edesauttaa maahanmuuttajien integroitumista eli kotoutumista ja tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa. Yhteiskunnan tulee lisäksi taata maahanmuuttajille mahdollisuus säilyttää oma kielensä ja kulttuurinsa. Maahanmuuttajien ja heidän järjestönsä on voitava vaikuttaa heitä koskevien päätösten tekemiseen. (Räty 2002, 134)

Muissa Pohjoismaissa ja Suomessa maahanmuuttajat on aina haluttu integroida työmarkkinoita hyväksi käyttäen, vaikka pohjoismaisissa hyvinvointivaltioissa on huomattavasti anteliaampi sosiaaliturva kuin Euroopan eteläisimmissä maissa. Työmarkkinoiden tärkeyden korostamisella pyritään torjumaan maahanmuuttajiin suuntautuvat kielteiset asenteet ennakolta. Maahanmuuttajien työssäkäynnin katsotaan

vähentävän syrjintää ja ennakkoluuloja kantaväestön keskuudessa. Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisen lähtökohtana on julkisen vallan vastuullisuus ja tasa-arvon ihanne. Maahanmuuttajien odotetaan sopeutuvan vallitsevaan normistoon ja heidän odotetaan noudattavan yhteiskunnan yhteisiä pelisääntöjä. (Paananen 2005, 178)

Pohjoismaiseen malliin kuuluu, että maahanmuuttajien oikeudet määritellään samoin kuin kantaväestönkin oikeudet. Uusien maahanmuuttajien hyvinvointia maassamme säätelee vuonna 1999 voimaan astunut kotoutumislaki, ja sen pääpainotus on sosioekonomisissa asioissa. Kotoutumislaki kohdistuu pääasiassa yhteiskunnan tukia saaviin maahanmuuttajiin. Kotoutumislain puitteissa laaditaan kotoutumissuunnitelma niille maahanmuuttajille, jotka saavat toimeentulotukea, tai jotka ovat työttömiä. Maahanmuuttajan jostain syystä kielteinen asenne suunnitelman laatimiseen ja sen toteuttamiseen voi johtaa siihen, että hänen työmarkkinatukea alennetaan. (Paananen 2005, 178)

Maahanmuuttajia integroidaan yhteiskuntaan paljon myös sosiaaliturvan ja tukityöllistämisen keinoin, koska avoimilla työmarkkinoilla ei ole riittävästi paikkoja maahanmuuttajatyövoimalle. Esimerkiksi virolaisista maahanmuuttajista toimeentulotukea sai 10 - 12 prosenttia, venäläisistä 21 ja pakolaisista peräti 38 prosenttia vuoden 2000 loppupuolella. Kaikissa kansalaisuusryhmissä suurin osa toimeentulotuesta maksettiin työttömyys- tai perhe-etuuksien täydennykseksi. 38 prosenttia kaikista pakolaisista sai toimeentulotukea ja tämän lisäksi 25 prosenttia heistä sai samanaikaisesti myös perhe-etuuksia. Samana vuonna Suomen kansalaisista noin neljä prosenttia sai toimeentulotukea. Maahanmuuttajien toimeentuloturva on sama kuin vastaavassa tilanteessa olevilla suomalaisilla. (Paananen 2005, 179)

Työllistyminen on yksi keskeisimmistä tekijöistä maahanmuuttajien kotoutumisessa, koska työn mukana tulee monia sopeutumiselle keskeisiä asioita, kuten taloudellista riippumattomuutta, kohentunut itsetunto ja sosiaalisia suhteita. Työllistyminen auttaa siis kotoutumisessa, mutta tilanne toimii myös toisinpäin eli mitä paremmin maahanmuuttaja on integroitunut yhteiskuntaan, sitä paremmat mahdollisuudet hänellä on myös päästä kiinni työelämään. Maahanmuuttajien asema työelämässä heijastaa heidän asemaansa myös muualla yhteiskunnassa ja tämän vuoksi maahanmuuttaji-

en sopeutumisen suurimpana esteenä voidaan pitää heidän korkeaa työttömyyttään. Maahanmuuttajien työelämän valmiuksia ovat edesauttaneet työvoimakoulutuksen ja työharjoittelun lisääminen. Tämän ansiosta vuoden 2000 aikana kotouttamissuunnitelman piirissä olevasta viidestä tuhannesta maahanmuuttajasta peräti kolmetuhatta työllistyi yleisille työmarkkinoille. (Jasinskaja - Lahti 2002, 22- 23)

Maahanmuuttajien työllistyminen on kuitenkin kantaväestöä haasteellisempaa, esimerkiksi romanin palkkaisu töihin vain 57 prosenttia työnantajista, vaikka hän olisi koulutukseltaan ja työkokemukseltaan pätevä töihin. Vajaa kolmannes harkitsisi romanin palkkaamista ja 12 prosenttia antaisi kieltävän vastauksen. Työnantajat ilmoittivat olevansa epävarmoja romanien sitoutumisesta työhönsä. (Aaltonen 2008, 97)

Suomessa maahanmuuttajien kotoutumisen esteenä on myös syrjäytyminen, pitkäaikaistyöttömyys ja pienten lasten äitien tilanne. Pitkäaikaistyöttömyyden varjopuolia ovat psyykinen ja sosiaalinen syrjäytyminen, eristäytyminen yhteiskunnasta, toimettomuus ja taloudelliset huolet. Syrjäytyminen on iso ongelma myös nuorille, jotka Suomeen saapuessaan ovat ohittaneet peruskouluiän sekä iäkkäämmille suomen kieltä osaamattomille henkilöille. 1997 tehdyn tutkimuksen mukaan parhaat edellytykset integroitumiseen maassamme olivat virolaisilla, inkerinsuomalaisilla, suomalaisilla paluumuuttajilla, vietnamilaisilla ja venäläisillä maahanmuuttajilla. Heikoimmat lähtökohdat kotoutumiseen olivat puolestaan somaleilla, arabeilla ja turkkilaisilla. Monissa tehdyissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, että erityisesti pakolaisille sopeutuminen uuteen maahan ja yhteiskuntaan on todettu olevan vaikeampaa kuin muille maahanmuuttajaryhmille. Vietnamlaisien parempi integroituminen muihin pakolaisiin verrattuna johtuu pitkälti siitä, että he ovat asuneet Suomessa muita tutkittuja pakolaisryhmiä kauemmin. (Jasinskaja – Lahti 2002, 36)

2.8 Suomalaisen asenneilmasto

Tutkimuksissa todettu, että suomalaisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan ovat muuttuneet myönteisimmiksi. Vuosina 1993–2003 suomalaisten kielteiset asenteet ulkomaalaisten työnhakijoiden vastaanottamiseen vähenivät 61 prosentista 38 prosenttiin ja puolet suomalaisista oli sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa vastaan

enemmän ulkomaalaista työvoimaa. Suomalaiset suhtautuvat myönteisimmin inkerinsuomalaisien ja ruotsalaisten maahanmuuttoon ja kielteisimmin venäläisten ja somalialaisten maahanmuuttoon. Suomalaisista 29 prosenttia oli osittain sitä mieltä, että Euroopan ulkopuolelta tulleiden maahanmuuttajien on palattava kotimaahansa. (Jaakkola 2006, 23)

Nuoremmat ihmiset suhtautuvat maahanmuuttajiin pääsääntöisesti myönteisemmin kuin vanhempi sukupolvi. Eläkeläisten asenteet maahanmuuttajia kohtaan olivat kaikkein varauksellisimmat. Sukupuolten välillä ei ollut paljoakaan eroa suhtautumisessa meille tutuimpien kansallisuusryhmien maahanmuuttoon. Pohjoismaalaisten ja virolaisten maahanmuuttoon suhtauduttiin yhtä myönteisesti miesten ja naisten välillä. Naiset suhtautuivat kuitenkin miehiä myönteisemmin suomalaisista ulkoisesti erottuvien kansallisuusryhmien ja kaukaisista kulttuureista tulevien henkilöiden maahanmuuttoon. (Jaakkola 2005, 75)

Ulkomaalaisten kanssa avioitumiseen suhtauduttiin varauksellisemmin kuin heidän maahanmuuttoonsa. Vuonna 2003 suhtautuminen seka-avioliittoihin oli paljon suvaitsevaisempaa kuin lamavuonna 1993. Suhtautuminen romanien kanssa avioitumiseen oli varsin varauksellista, mutta sekin on muuttunut lamavuoden jälkeen positiivisempaan suuntaan. Naiset suhtautuivat kaikissa ikäryhmissä miehiä myönteisemmin maahanmuuttajien kanssa avioitumiseen. (Jaakkola 2005, 83)

Vuonna 2003 29 prosenttia suomalaisista oli sitä mieltä, että Euroopan ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien tulisi palata kotimaihinsa. Joka kymmenes hyväksyi väittämän, että jotkut kansat ovat älykkäämpiä kuin toiset ja joihinkin rotuihin kuuluvat ihmiset eivät vain ole soveltuvia elämään modernissa yhteiskunnassa. (Salonen, A. & Villa, S. 2006, 23)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Työn toteutus ja aineiston hankinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää torniolaisten toisen asteen opiskelijoiden asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Opinnäytetyöni on kvantitatiivinen eli määrällinen työ. Heidän asenteidensa selvittämiseksi laadin kyselykaavakkeet, jotka kävin jakamassa Tornion yhteislyseon lukiolle ja Länsi-Lapin ammatti-instituutille. Myöhemmin kävin noutamassa täytetyt kyselykaavakkeet oppilaitoksista.

Aluksi suunnittelin tekeväni kvalitatiivisen opinnäytetyön ja suunnittelin haastattelevani muutamia nuoria heidän asenteidensa selvittämiseksi, mutta päädyin sitten kyselylomakkeeseen, koska muuten otanta olisi jäänyt liian suppeaksi. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tarkastella nuorten asenneilmastoa ja vertailla eroja nuorten suhtautumisessa maahanmuuttajiin. Asenne-eroja tarkastellaan muun muassa sukupuolen perusteella ja sillä miten lukiolaisten ja ammattiopistossa opiskelevien nuorten asenteet mahdollisesti eroavat toisistaan. Eroja pyrin kartoittamaan myös ulkomaanmatkojen määrän vaikutuksilla nuorten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Tarkastelen myös kontaktien merkitystä asenteiden muodostumisessa eli mikäli nuori on paljon tekemisissä maahanmuuttajien kanssa, onko hänen suhtautumisensa eri maahanmuuttajataustaisiin henkilöihin positiivisempaa kuin henkilön, joka ei ole heidän kanssaan ollut tekemisissä.

Lisäksi tarkastelin haluavatko nuoret maahanmuuttajia Suomeen humanitäärisistä syistä vai haluavatko he mieluummin työperäisiä maahanmuuttajia. Halusin myös tietää pitävätkö nuoret maahanmuuttajia kilpailijoina työpaikoista ja sosiaalietuuksista. Opinnäytetyöstäni käy ilmi, miten nuoret suhtautuvat maahanmuuttajiin, jotka tulevat eri taustoista. Kyselylomakkeellani halusin selvittää, minkälaiset asenteet nuorilla on eritaustaisia maahanmuuttajia kohtaan. Kyselykaavake jaettiin lukion toisen vuosikurssin yhden ryhmän opiskelijoille ja ammattioppilaitoksen toisen vuosikurssin yhden ryhmän opiskelijoille. Mielestäni tämä oli tarpeeksi riittävä otanta, koska muuten aineistoa olisi kertynyt aivan liikaa, mikäli kyselyyn olisi vastannut kaikki lukion ja ammattiopiston toisen vuosikurssin opiskelijat, puhumattakaan jos kyselyyn olisi vas-

tannut kaikki lukiolaiset ja ammattiopistolaiset. Vastausprosentti kyselyyn oli sata prosenttia, koska kyselyyn vastasi yksi ryhmä kummastakin oppilaitoksesta. Tällöin tietenkin kaikki, jotka kyselykaavakkeen saivat, siihen myös vastasivat.

Olen suuntautunut opinnoissani kansainvälisyyteen ja monikulttuurisuuteen ja kipinä opinnäytetyön tekemiseen tästä aiheesta syntyi, kun suuntaavien opintojen teemassa tehtävänäni oli haastatella neljää Peräpohjolan opiston nuoriso- ja vapaa-ajan ohjaaja opiskelijaa. Tästä syntyi idea opinnäytetyölleni, jonka päätin toteuttaa kyselykaavakkeena lukiossa ja ammattioppilaitoksessa opiskeleville. Kustannuksia opinnäytetyölle ei kerry yhtään, koska toimittamani kyselylomakkeet tulostettiin sekä lukiolla että ammattioppilaitoksessa. Näin ollen kyselykaavakkeiden tulostamisesta ei koitunut minulle kuluja.

Työn suhteen minulla ei ole mitään erityisen tiukkaa aikataulua, vaan minulle riittää, että opinnäytetyöni valmistuu keväällä 2012 ennen huhtikuuta. Lukiolle ja ammattiopistolle esitin toivomuksen, että kummastakin oppilaitoksesta kyselyyn vastaisi noin 20 henkilöä. Tämän lisäksi mainitsin vielä, että miehiä ja naisia tulisi olla vastaajien joukossa suunnilleen yhtä monta. Toiveeni ei kuitenkaan toteutunut täysin kummankaan oppilaitoksen osalta, koska lukiosta kyselyyn vastasi 12 henkilöä, joista miehiä oli neljä ja naisia kahdeksan. Ammattioppilaitoksesta kyselyyn vastasi 15 henkilöä, joista naisia oli yhdeksän ja miehiä kuusi. Olisin toivonut kummastakin oppilaitoksesta hieman enemmän vastaajia ja molempien oppilaitosten puolelta sukupuolijakauma olisi voinut olla tasaisempi. Olisin toivonut kyselyyn yhteensä noin 40 vastaajaa, mutta tämä oli kuitenkin se mitä sain ja minkä pohjalta analysoin tulokset. Jostain syystä toivomuksiani otannan määrän suhteen ei kunnioitettu, mutta tämä on asia johon en pystynyt vaikuttamaan.

3.2 Kysymysten tarkastelunäkökulmat

Selvitin työssäni Tornion toisen asteen opiskelijoiden asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Kyselyyn vastasi yhteensä 27 henkilöä, joista 15 oli ammattioppilaitoksesta ja 12 lukiossa. Yhteensä kyselylomakkeessa oli kymmenen kysymystä, joiden avulla pyrin kartoittamaan nuorten asenneilmastoa.

Kysymysten 1-3 avulla tarkastelin aluksi vastaajan sukupuolta, ikää ja sitä kummasta oppilaitoksesta vastaaja on. Tarkoitukseni oli nimenomaan selvittää onko lukiolaisten ja ammattiopistolaisten asenteissa eroja. Halusin saada selville pitääkö se stereotypia paikkaansa, että lukiolaisten asenteet olisivat ammattiopistolaisia positiivisempia.

Kysymyksellä 4 puolestaan selvitin, kuinka monta kertaa opiskelijat ovat käyneet ulkomailla. Tarkoitukseni oli hieman kartoittaa, onko ulkomaanmatkojen määrällä minkäänlaista vaikutusta henkilöiden asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Ulkomailta voi tietenkin helposti törmätä ihmisiin, jotka ovat erituisia ja erilaista kulttuuri- ja uskontokuntaa edustavia kuin itse. Tämä voi muovata mielipiteitä sen mukaan, minkälaisia kokemuksia jonkun tietyn rodun tai kansalaisuusryhmän edustajasta on saanut. Tietenkin ulkomaanmatkojen merkitys riippuu myös siitä, missä maissa on vierailut.

Kysymyksellä viisi tarkoitukseni oli selvittää kuinka hyvin nuoret tuntevat eri maahanmuuttajaryhmiin kuuluvia henkilöitä. Esimerkkinä tässä käytän afrikkalaistaustaista, romania, venäläistaustaista, muslimeja, aasialaistaustaista ja eurooppalaistaustaista maahanmuuttajaa. Kyselykaavakkeessani tiedustelin, minkälaisissa kontakteissa nuoret ovat olleet edellä mainittujen ryhmän edustajien kanssa. Halusin selvittää kuinka moni on hyvä ystävä tai tuttava jonkun maahanmuuttajaryhmän jäsenen kanssa. Lisäksi halusin tietää kuinka moni on joskus nähnyt profiiliin sopivia henkilöitä tai puhunut heidän kanssaan. Tämän asian selvittämällä voidaan tarkastella vaikuttaako jonkun ryhmän jäsenen tunteminen ja hänen kanssaan tekemisissä oleminen ihmisen asenteisiin tiettyä maahanmuuttajaryhmää kohtaan.

Kuudennella kysymyksellä tarkastelin kuinka läheisissä tekemisissä kohderyhmän henkilöt ovat valmiita olemaan maahanmuuttajaryhmien kanssa. Kysymys selvitti kuinka moni on valmis menemään naimisiin, kutsumaan kotiinsa, kelpuuttaa luokkakaverikseen tai ei halua olla missään tekemisissä tietyn maahanmuuttajaryhmän edustajan kanssa. Näin suhtautumisesta maahanmuuttajiin saatiin jo paljon selville. Eri ryhmiin suhtautuminen tuli myös hyvin tämän kysymyksen pohjalta esille.

Seitsemäs kysymys antaa myös hyvää kuvaa nuorten asenteista, koska sen avulla selvitetään nuorten arkielämän asenteita eri maahanmuuttajaryhmiä kohtaan. Tällä kysymyksellä pyrin selvittämään ymmärtävätkö nuoret maahanmuuttajien ongelmia ja lisäksi sen hyväksyvätkö, säälivätkö, karttavatko vai halveksivatko nuoret maahanmuuttajia. Kuudes ja seitsemäs kysymys myös paljastavat, mikäli kyselyyn ei ole vastattu tosissaan. Jos vastaaja ensin ilmaisee kysymyksessä kuusi voivansa avioitua esimerkiksi venäläisen kanssa ja tämän jälkeen kysymyksessä seitsemän ilmoittaa karttavansa venäläisiä, niin silloin vastaaja ei ole kunnolla paneutunut kyselylomakkeen täyttämiseen.

Kysymyksellä kahdeksan tarkastelen nuorten mielipiteitä siitä, mistä syystä Suomeen tulisi ottaa maahanmuuttajia. Halusin selvittää, haluavatko nuoret maahamme maahanmuuttajia humanitäärisistä syistä, kannattavatko he työperäistä maahanmuuttoa vai ovatko he valmiita siihen, että maahanmuuttajia otettaisiin molemmista syistä.

Kysymys yhdeksän selvittää sitä, näkevätkö suomalaiset nuoret maahanmuuttajat kilpailijoina työpaikoista ja sosiaaliturvasta. Humanitäärisistä syistä tulevat voidaan nähdä helpommin kilpailijoina sosiaaliturvasta ja työperäiset maahanmuuttajat puolestaan työpaikoista.

Viimeisellä eli kymmenennellä kysymyksellä halusin selvittää, mitkä ovat nuorten itsensä mielestä kolme tärkeintä seikkaa, jotka vaikuttavat eniten ihmisten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Vaihtoehtoina olivat ikä, asuinpaikka, sukupuoli, koulutus ja puoluekanta. Tällä kysymyksellä en pystynyt selvittämään esimerkiksi sitä, miten asuinpaikka tai puoluekanta vaikuttaa nuorten asenteisiin, mutta pystyin saamaan suuntaa-antavaa tietoa siitä, ovatko ne nuorten mielestä tärkeitä tekijöitä muovamaan asenteita maahanmuuttajia kohtaan.

3.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja kvantitatiivinen menetelmä

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa käytetään tiedonkeruumenetelmänä usein kyselylomaketta. Tiedonkeruumenetelmänä käytettävä kyselylomake on tärkeä väline, jolla aineisto kerätään kohderyhmältä eli niiltä, jotka kuuluvat tutkittavaan ryhmään. Kyse-

lylomake koostuu erilaisista kysymyksistä, joilla halutaan saada tietoa tutkittavasta asiasta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa havaintoyksiköitä on yleensä monta ja jos havaintoyksiköiden määrä jää alle sadan, voidaan kaikki ottaa tutkimukseen mukaan. (Kananen 2010, 74)

Kyselylomakkeen rakenteen tulisi noudattaa loogista järjestystä ja jos kyselyssä on arkaluontoisia kysymyksiä, tulisi ne sijoittaa kyselyn loppuun. Kyselylomakkeesta tulisi tehdä ulkoasultaan mahdollisimman selkeä, helppolukuinen ja helposti vastattava. Kyselylomake ei myöskään saa olla liian pitkä, esimerkiksi 10-sivuinen tutkimuslomake saattaa olla liian työläs täyttää. Kyselylomakkeen kielen on oltava yksinkertaista ja helposti ymmärrettävää suomen kieltä. Monimutkaiset lauserakenteet lisäävät virhemahdollisuuksia ja vaarana on, että osa vastaajista ei enää jaksaa vastata kysymyksiin, koska energia menee kysymysten ymmärtämiseen. Kyselylomakkeen laatija voi huomaamattaan tehdä sellaisen kyselyn, joka on hänelle itsestään selvyys, koska hän on puurtanut työnsä parissa hyvinkin pitkään. Tällöin tutkija lukee omat kirjoitusvirheensäkin oikeiksi ja olettaa kyselyyn vastaavien henkilöiden ymmärtävän kaiken samalla tavalla kuin hän. (Kananen 2010, 92–93)

Kyselykaavakkeessani kysymykset ovat varsin yksiselitteisiä ja helposti ymmärrettäviä ja niitä pitäisi olla mahdotonta tulkita eri tavoilla. Kyselykaavake on myös nopea täyttää, koska siinä täytyy vain laittaa rasti ruutuun tai ympyröidä valitsemansa vaihtoehto. Avokysymyksiä lomakkeessa ei ole, eikä se ole myöskään liian pitkä, joten sen täyttäminen ei varmasti jää keneltäkään kesken.

Määrällisessä tutkimuksessa käytetään luotettavuuden takaamiseksi kahta käsitettä, ne ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Reliabiliteetti tarkoittaa tutkimustulosten pysyvyyttä eli käytännössä sitä, että toistettaessa tutkimus saataisiin silti samat tulokset. Validiteetti puolestaan tarkoittaa sitä, että tutkitaan sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. Reliabiliteetin varmistamiseksi on olemassa vain yksi keino eli uusintamittauksen tekeminen. Uusintamittaukseen ei kuitenkaan välttämättä takaa reliabiliteettia, sillä asiat voivat muuttua ajan kuluessa. (Kananen 2010, 129)

Validiteetti kuvaa sitä, kuinka hyvin mittari/tutkimus mittaa sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Kysely- ja haastattelututkimuksissa validiteettiin vaikuttaa ennen kaikkea se,

miten hyvät tutkimuskysymykset ovat ja voidaanko niiden avulla mahdollisesti saada ratkaisu valittuun tutkimusongelmaan. Validiteettiin vaikuttaa se ymmärtävätkö haastattelija ja haastateltava kysymykset samalla tavalla. Tämän vuoksi onkin erittäin tärkeää, että kyselylomakkeen kysymykset olisivat tarpeeksi yksiselitteisiä, jotta niitä ei olisi käytännössä mahdollista tulkita monella eri tavalla. Tutkimuksen validiteetin voi taata tekemällä täsmällisiä ja tutkimusongelman ytimeen keskeisesti liittyviä kysymyksiä. (Omat muistiinpanot teemasta Johdatus tutkivaan työotteeseen, syyskuu 2008)

Tutkimustulosten reliabiliteetin parantamisen ja takaamisen varmistamiseksi vaikuttaa paljon se, onko tutkija ollut huolellinen tutkimusta tehdessään. Reliabiliteettiin vaikuttaa myös se, millä aikataululla tutkija on suunnitellut tutkimuksen tekevänsä, ja miten yhdenmukaisella tavalla tutkimuksen kyselyt ja haastattelut on tehty. Tutkimuksesta ei tule luotettavaa, jos tutkimusotoksen ottamisesta ja kadosta aiheutuvista ongelmista ei välitetä, eikä tehdä korjaustoimenpiteitä, jotka olisivat välttämättömiä tutkimuksen reliabiliteetin varmistamiseksi. (Omat muistiinpanot teemasta Johdatus tutkivaan työotteeseen, syyskuu 2008)

Oman opinnäytetyöni luotettavuuden puolesta puhuvat yksiselitteinen ja suhteellisen helposti ja nopeasti täytettävä kyselylomake. Saamani vastaukset olen käsitellyt puolueettomasti ja huolellisesti, mutta luotettavuuden tai pikemminkin yleistettävyyden kannalta pienenä huolena pidän sitä, että vastauksia sain lukiolta ja ammattiopistolta yhteensä vain 27, vaikka toiveenani oli saada takaisin yhteensä 40 täytettyä lomaketta. Työni on kuitenkin aineiston osalta rehellisesti käsitelty ja vaikka aineiston käsittelee joku muu, tulokset pysyisivät samoina.

4 TULOSTEN ANALYSOINTI

4.1 Nuorten maahanmuuttajatuntemus

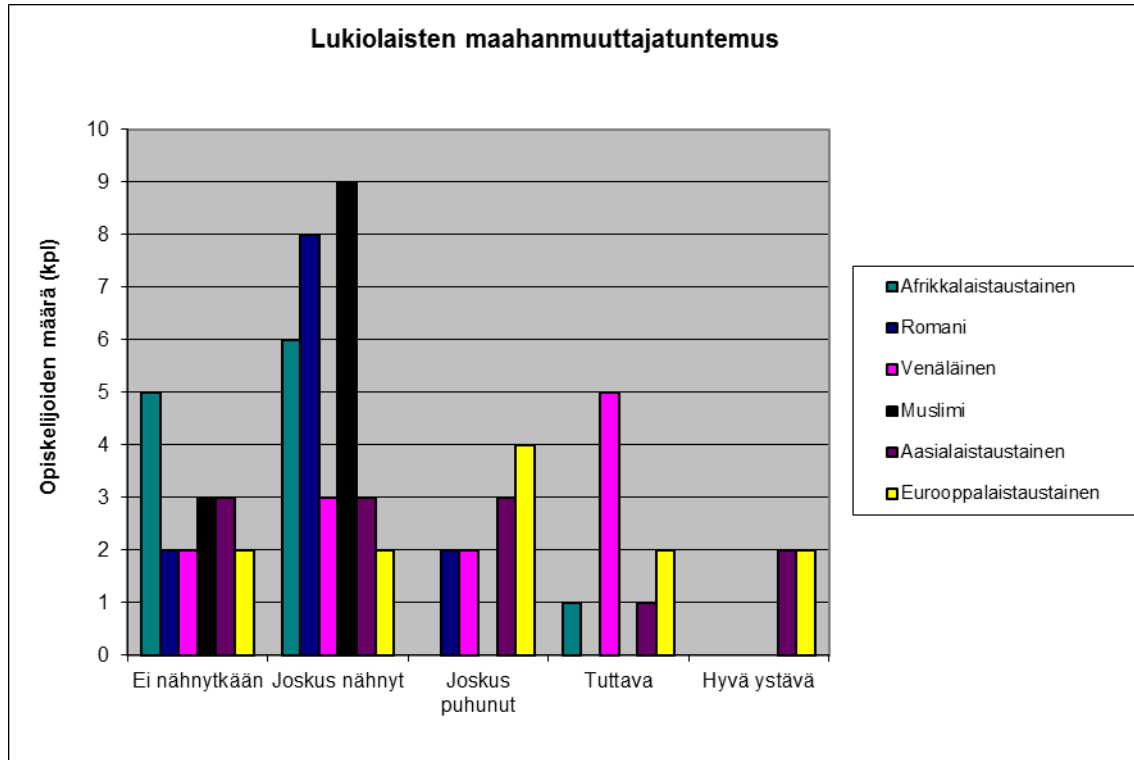
Aluksi tarkastelin lukiolaisten ja ammattiopistolaisten maahanmuuttajatuntemusta. Pyrin selvittämään kuinka paljon he ovat tekemisissä eri maahanmuuttajaryhmien

jäsenten kanssa. On mielenkiintoista seurata vaikuttaako kanssakäyminen myönteisesti vai kielteisesti heidän asenteisiinsa maahanmuuttajia kohtaan.

Opiskelijoiden maahanmuuttajatuntemusta on tärkeää selvittää ennakkoon, koska niin sanotun konfliktiteorian mukaan syrjintä ja kielteisyys ulkomaalaisia kohtaan lisääntyvät, kun eri ihmisryhmät joutuvat toistensa kanssa tekemisiin. Mahdollista on myös kilpailu työpaikoista ja sosiaaliturvasta.

Kontaktiteorian mukaan kielteisyys ja syrjintä puolestaan vähenevät, kun eri ryhmät joutuvat toistensa kanssa tekemisiin ja syntyy henkilökohtaisia kontakteja. Kontaktien myönteinen vaikutus syntyy siitä, että saadaan lisää tietoa toisesta ryhmästä ja opitaan ymmärtämään toisen ryhmän jäsenten käytöstä. Suhtautuminen maahanmuuttajiin riippuu siitä, kuinka paljon ihmiset ovat olleet kanssakäymisissä tietyn maahanmuuttajaryhmän kanssa, ja siitä kokevatko he maahanmuuttajat kilpailijoina vaikkapa sosiaaliturvasta ja työpaikoista. (Liebkind 2001, 29)

Kuvio 1. Lukiolaisten maahanmuuttajatuntemus

Kuviosta 1 käy ilmi, miten hyvin lukiolaiset tuntevat eri maahanmuuttajaryhmiin kuuluvia henkilöitä, ja kuinka läheisissä väleissä he ovat kunkin maahanmuuttajaryhmän

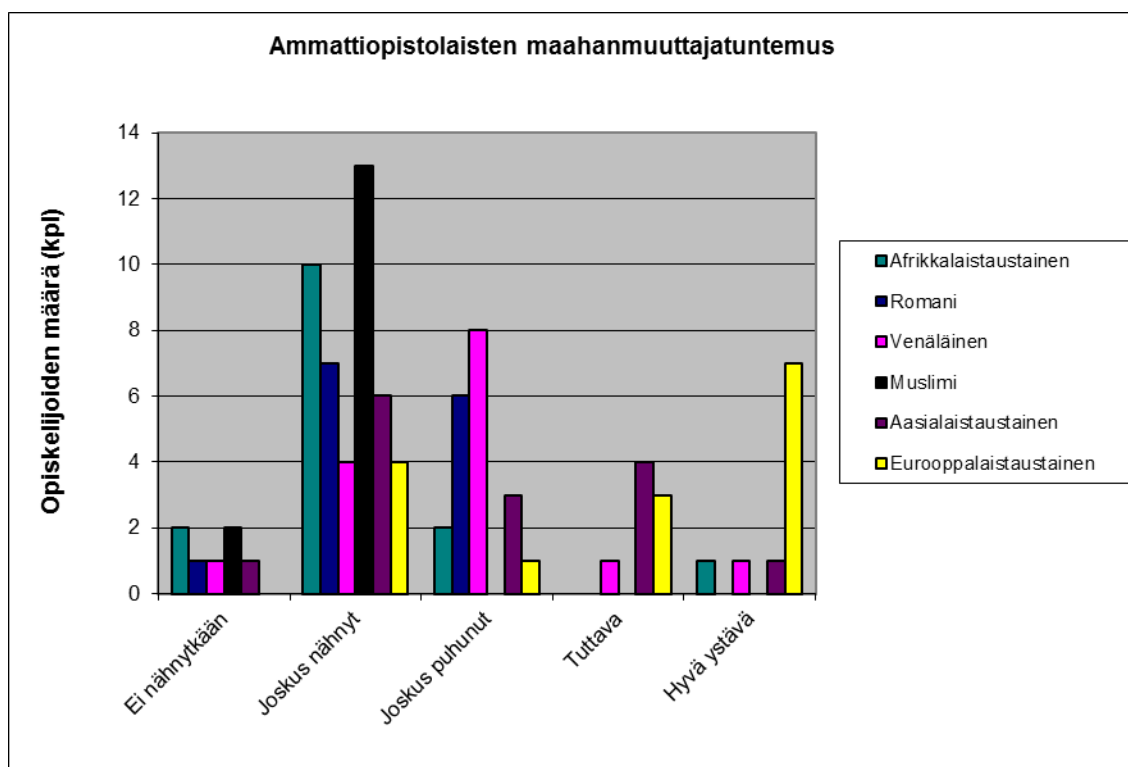
jäsenen kanssa. Lukiosta sain 12 vastausta, ja heistä viisi ei ollut nähnyt afrikkalais-taustaista henkilöä. Kaikkia maahanmuuttajaryhmiä ajatellen löytyi vähintään yksi henkilö, joka ei ollut nähnyt ketään vaihtoehtoina olevista maahanmuuttajista. Suurimman sarakkeen tuottaa joskus nähnyt -osio, koska aasialais- ja eurooppalaistaustaista lukuun ottamatta joskus nähnyt -osiossa ovat kaikkein korkeimmat palkit. Samalla tavoin kuin ei nähnyt -osiossa, myös joskus nähnyt -osiossa vähintään yksi vastaaja on nähnyt jokaiseen maahanmuuttajaryhmään kuuluvan henkilön.

Joskus puhunut -osiossa on havaittavissa, että kaikki maahanmuuttajaryhmät eivät olekaan kuvioissa edustettuina, koska afrikkalaistaustaisen ja muslimin kanssa ei kukaan lukiolaisista ollut keskustellut. Neljän muun ryhmän edustajan kanssa sen sijaan on vähintään kaksi henkilöä ollut keskusteluyhteydessä. Eurooppalaistaustaisen kanssa on joskus oltu puheyhteydessä.

Tuttava-osiossa komeilee niin ikään neljä maahanmuuttajaryhmää ja vastaajista peräti viidellä on venäläistuttava. Kenelläkään ei ollut tuttavanaan romania tai muslimia. Vain kaksi maahanmuuttajaryhmää oli vastaajien hyvien ystävien listalla. Ne olivat aasialais- ja eurooppalaistaustaiset maahanmuuttajaryhmät, joista molemmista kaksi vastaajaa oli löytänyt hyvän ystävän. Afrikkalaistaustaista, romania, muslimia tai venäläistä ei puolestaan kenelläkään lukiolaisista ollut hyvänä ystävänä.

Kuvioista 1 ja 2 käy ilmi millainen ero ammattiopistolaisten ja lukiolaisten välillä on kontaktien pitämisessä eri maahanmuuttajaryhmien kanssa ja minkä verran kummankin oppilaitoksen opiskelijoilla on kavereita maahanmuuttajaryhmistä.

Kuvio 2. Ammattiopistolaisten maahanmuuttajatuntemus

Tästä kuviosta käy ilmi, miten hyvin ammattiopistolaiset tuntevat eri maahanmuuttajaryhmiin kuuluvia henkilöitä. Ammattiopistolta 15 henkilöä vastasi kyselyyn. Heistä muutamat eivät olleet nähneet koskaan viiden eri maahanmuuttajaryhmän jäseniä. Ammattiopistolaisista kaikki olivat nähneet eurooppalaistaustaisen maahanmuuttajan. Tilanne lukiolaisiin verrattuna erosi siten, että lukiolaisten joukosta löytyi vastajia, jotka eivät olleet nähneet eurooppalaistaustaisia maahanmuuttajia.

Ammattiopistolaiset ovat nähneet enemmän maahanmuuttajia kuin lukiolaiset. Joskus nähnyt -kohdassa palkit ovat molemmilla vastaajaryhmillä yleisesti ottaen kaikkien korkeimmat. Samoin kuin lukiolaisilla, myös ammattiopistolaisilla muslimin kohdalla on tässä osiossa korkein palkki. Joskus puhunut -kohdasta selviää, että ammattiopistolaiset ovat puhuneet kaikkien muiden maahanmuuttajien kanssa paitsi muslimien. Lukiolaisistakaan kukaan ei ollut ikinä keskustellut muslimin kanssa.

Ammattiopistolaisilla oli tuttavina kolmesta maahanmuuttajaryhmästä ja neljällä oli aasialaistaustainen. Lukiolaisten keskuudessa puolestaan suurin palkki oli venäläisten kohdalla. Ammattiopistolaisilla hyviä ystäviä oli neljästä eri maahanmuuttajaryhmäs-

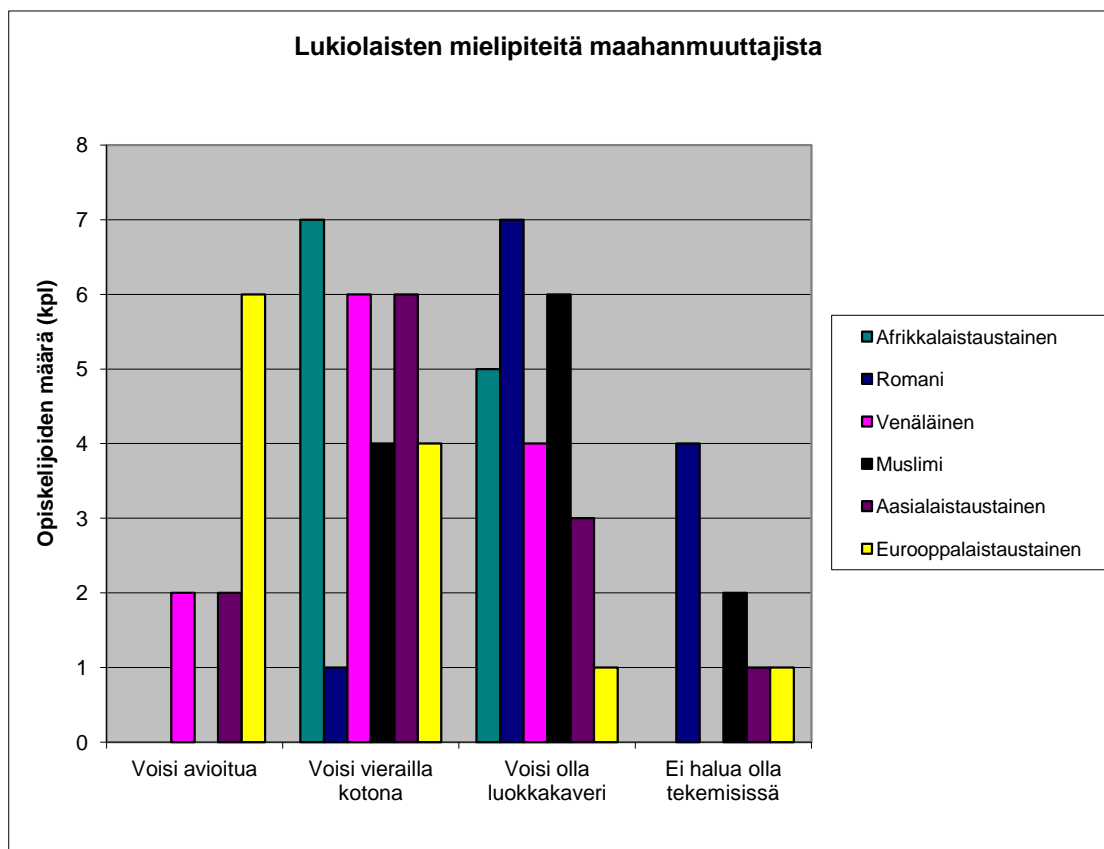
tä. Opistolaisilla ei ollut yhtään muslimi- tai romaniystävää tai tuttavaa. Lukiolaisten tilanne oli samanlainen.

4.2 Nuorten asenteet eri maahanmuuttajaryhmiä kohtaan

Kuvioista 3 ja 4 käy ilmi kuinka läheisissä väleissä Tornion toisen asteen opiskelijat ovat valmiita olemaan eri maahanmuuttajaryhmiin kuuluvien henkilöiden kanssa. Kuvioiden avulla selviää haluavatko nuoret olla missään tekemisissä maahanmuuttajien kanssa, vai voisivatko he peräti avioitua maahanmuuttajan kanssa. Selville saadaan myös hyväksyvätkö torniolaiset nuoret maahanmuuttajia vai halveksivatko he heitä.

Kyselykaavakkeen kysymykset 6 ja 7 mittaavat molemmat hieman samankaltaisesti nuorten asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Mikäli nuoret eivät ole täyttäneet kyselykaavaketta ajatuksella, se paljastuisi melko selvästi. Kuvioista 3, 4, 5 ja 6 selviävät käyvätkö stereotypiani toteen lukiolaisten ja ammattikoululaisten suhtautumisessa maahanmuuttajia kohtaan. Oma ennakkokäsitykseni on, että lukiolaiset olisivat kautta linjan suvaitsevampia. Kuvioiden avulla asenteet ja niiden eroavuudet pitäisi tulla selkeästi esille.

Kuvio 3. Lukiolaisten asennoituminen maahanmuuttajiin

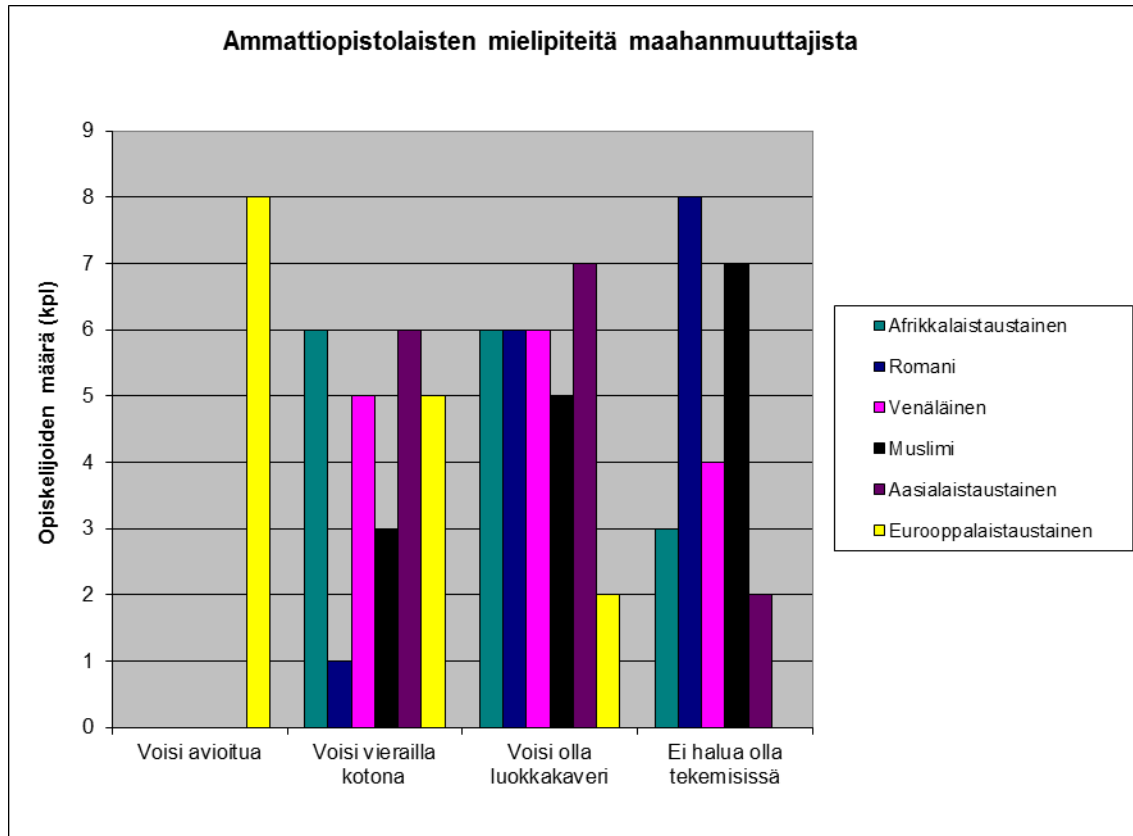

Lukiolaiset voisivat kuvitella avioituvansa kolmen eri maahanmuuttajaryhmän edustajan kanssa. Kuusi vastaajista voisi avioitua eurooppalaistaustaisen kanssa ja kaksi voisi mennä naimisiin venäläisen ja aasialaistaustaisen kanssa. Kaikki vastaajat puolestaan kelpuuttaisivat kotiinsa vieraaksi mitä tahansa maahanmuuttajaryhmää edustavan henkilön.

Seitsemän vastaajaa voisi ottaa kotiinsa vieraaksi afrikkalaistaustaisen henkilön, kun taas vain yksi voisi ottaa vieraakseen romanin. Luokkakaveriksi kelpuutetaan myös kaikki maahanmuuttajaryhmät ja kärkipaikoilla tässä osiossa ovat romanit ja muslimit. Heidän kanssaan kukaan ei halunnut avioitua eikä juuri kutsua kotiinsakaan. Neljän maahanmuuttajaryhmän kanssa ei haluttu olla missään tekemisissä ja hieman yllättäen aasialais- ja eurooppalaistaustaiset ovat tässä osiossa mukana. Kuitenkin nämä kaksi ryhmää olivat siinäkin osiossa, kenen kanssa lukiolaiset olisivat valmiita menemään naimisiin. Vastaajien keskuudessa tuli siis hieman näiltä osin hajontaa. Yllätyksenä ei sen sijaan aiempien osioiden mukaan tullut se, että romanin ja muslimin kanssa he eivät juuri halua olla tekemisissä. Neljä vastaajista ei halua olla romanin

kanssa missään tekemisissä ja kaksi ei halua olla muslimin kanssa missään tekemisissä. Lukiolaisista kyselyyn vastasi 12 henkilöä.

Kuvio 4. Ammattiopistolaisten asennoituminen maahanmuuttajiin

Ammattiopistolaiset voisivat mennä naimisiin vain eurooppalaistaustaisen maahanmuuttajan kanssa, kun lukiolaisille kävi myös venäläis- ja aasialaistaustainen puoliso. Viidestätoista vastaajasta kahdeksan voisi avioitua jonkun muun kuin suomalaisen kanssa. Kaikki maahanmuuttajaryhmät olisivat kuitenkin tervetulleita vastaajien koteihin, mutta romani on kaikkein epämieluisin vierailija. Muslimiakaan ammattiopistolaiset eivät kovin mielellään koteihinsa ottaisi. Molempien oppilaitosten opiskelijoiden mielestä muslimit ja romanit olivat kaikkein epätoivotuimpia vierailijoita.

Ammattiopistolaiset kelpuuttaisivat luokkakavereikseen kaikki kuusi maahanmuuttajaryhmää. Vastaajat voisivat ottaa luokkakavereikseen myös romaneja ja muslimeja, mutta sen lähemmissä kanssakäymisissä ei heidän kanssaan haluta olla. Kaikki vastaajat ovat valmiita olemaan jonkinlaisessa kanssakäymisessä eurooppalaistaustaisen maahanmuuttajien kanssa. Viisi muuta ryhmää saivat ääniä nuorilta sen puolesta, että heidän kanssaan ei haluta olla missään tekemisissä. Romanit ja muslimit oli-

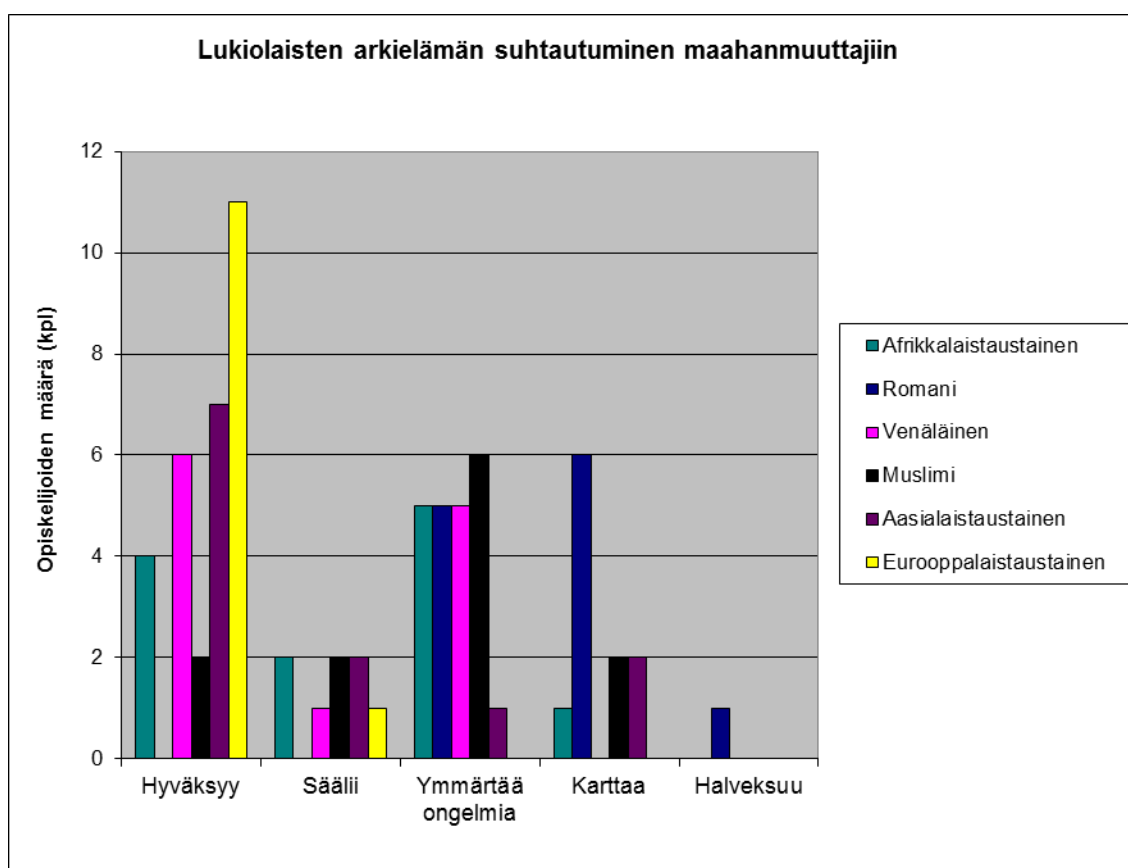
vat jälleen kaikkein epäsuosituimmat ryhmät, koska viidestätoista vastaajasta peräti kahdeksan ei halunnut olla missään tekemisissä romanin kanssa ja seitsemän ei halunnut olla missään tekemisissä muslimin kanssa.

Tilanne ammattiopistolaisten ja lukiolaisten välillä kahden epämieluisimman ryhmän kohdalla oli sama, molempien oppilaitosten opiskelijat pitivät romaneita ja muslimeja kaikkein epämiellyttävimpinä. Lukiolaisten keskuudessa tosin vain neljä ei halunnut olla romanien kanssa missään tekemisissä, kun vastaava luku ammattiopistolaisten keskuudessa oli kahdeksan. Lukiolaisista kaksi ei halunnut olla muslimien kanssa missään tekemisissä, vastaava luku ammattioppilaitoksen opiskelijoiden keskuudessa oli seitsemän. Myös muiden ryhmien kohdalla ammattiopiston opiskelijoiden asenne oli kielteisempi kautta linjan kuin lukiolaisten.

4.3 Opiskelijoiden arkielämän suhtautuminen maahanmuuttajiin

Kuviosta 5 nähdään, että lukiolaiset ovat valmiita hyväksymään kaikki muut maahanmuuttajaryhmät, paitsi ei romaneja. Kahdestatoista vastaajasta peräti yksitoista hyväksyy eurooppalaistaustaiset maahanmuuttajat, kun taas vain kaksi on valmis hyväksymään muslimit. Romaneja ei puolestaan yksikään vastaajista ole valmis hyväksymään. Kaksi vastaajista säälii muslimeja sekä afrikkalais- ja aasialaistaustaisia. Venäläis- ja eurooppalaistaustaisille maahanmuuttajille löytyy kumpaisellekin yksi säälijä, kun taas romaneja ei säälii yksikään vastaajista.

Kuvio 5. Lukiolaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin

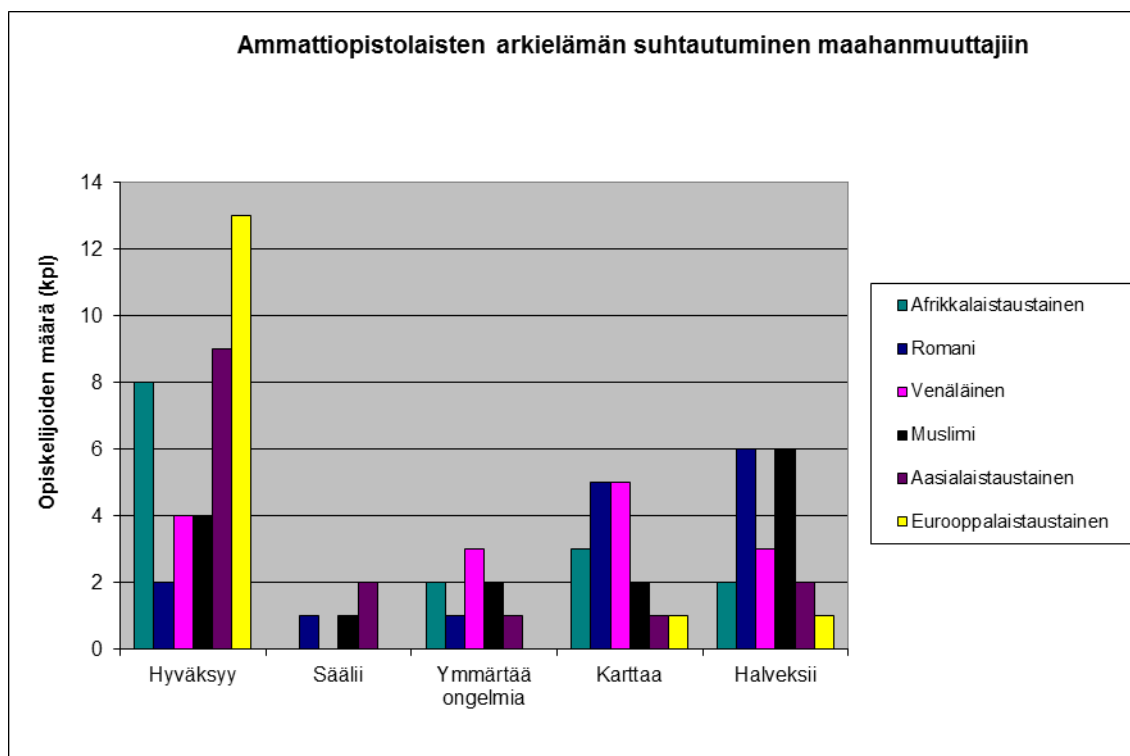
Lukiolaiset ymmärtävät kaikkien muiden maahanmuuttajaryhmien ongelmia paitsi eurooppalaistaustaisten. Kuusi vastaajaa ilmoitti ymmärtävänsä muslimien ongelmia, viisi afrikkalaistaustaisten, romanien sekä venäläisten ongelmia ja yksi aasialaistaustaisten henkilöiden ongelmia.

Karttaa-osio kertoo karua kieltä siitä, miten lukiolaiset suhtautuvat romaneihin. Kahdestatoista vastaajasta puolet ilmoittaa karttavansa romaneja, kaksi muslimia sekä aasialaisia ja yksi afrikkalaisia. Kukaan lukiolaisista ei kuitenkaan karttaisi eurooppalaistaustaista tai venäläistä maahanmuuttajaa.

Lukiolaiset eivät juuri halveksu maahanmuuttajia, vaikka he eivät kaikkien ryhmien kanssa yhtä läheisissä tekemisissä haluaisikaan olla. Ainoastaan yksi vastaaja ilmoitti halveksivansa romaneja, mitään muuta ryhmää ei halveksittu. Lukiolaisten mielipiteet eivät siis ole kovinkaan kärkkäitä.

Kuvio 6 ilmaisee, että viidestätoista ammattiopistolaisesta peräti kolmesta hyväksyy eurooppalaistaustaiset maahanmuuttajat. Toiseksi parhaiten he hyväksyvät aasialaistaustaiset maahanmuuttajat. Tulos on samankaltainen kuin lukiolaisillakin hyväksyy-osion suhteen.

Kuvio 6. Ammattiopistolaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin

Romanit ovat ammattiopistolaisillakin hyväksyy-osion hännillä. Ammattiopiston opiskelijat säälivät kolmea maahanmuuttajaryhmää. Romaneja ja muslimeja kumpaistakin säälii yksi henkilö ja aasialaistaustaisia kaksi. Eurooppalais-, venäläis- ja afrikkalaistaustaisia ei vastaajista säälinyt kukaan. Tulos lukiolaisiin verrattuna eroaa siten, että lukiolaiset säälivät kaikkia muita maahanmuuttajaryhmiä paitsi eurooppalaistaustaisia. Vastaajat ymmärtävät kaikkien muiden maahanmuuttajaryhmien ongelmia paitsi ei eurooppalaistaustaisten. Eniten eli kolme vastaajaa ymmärtää venäläisten ongelmia. Muslimien ja afrikkalaistaustaisten ongelmia ilmoitti ymmärtävänsä kaksi vastaajaa ja romanien ja aasialaistaustaisten maahanmuuttajien ongelmia yksi vastaaja.

Lukiolaisiin verrattuna tilanne oli hyvin paljon samankaltainen, koska hekin ymmärsivät kaikkien muiden ryhmien ongelmia, paitsi eurooppalaistaustaisten. Ero muodos-

tuu kuitenkin siinä, että lukiolaisten kohdalla kuvion pylväät olivat korkeampia, eli he ymmärsivät eri maahanmuuttajaryhmien ongelmia enemmän kuin ammattiopiston opiskelijat. Ammattiopistolaisten kohdalla karttaa-osioon joutuivat kaikki maahanmuuttajaryhmät. Vastaajista vain yksi karttoi eurooppalais- ja aasialaistaustaisia maahanmuuttajia.

Venäläisiä ja romaneja kartetaan eniten, viisi vastaajista karttaisi heitä. Lisäksi vielä afrikkalaistaustaiset maahanmuuttajat saivat kolme karttajaa ja muslimit kaksi. Tässä kohden vastaukset eroavat lukiolaisista siten, että lukiolaiset eivät karttaneet eurooppalaistaustaisia eivätkä venäläisiä. Lukiolaisista valtaosa karttaisi romaneja, mutta muita ryhmiä ei heidän keskuudessaan juuri kartettu. Ammattiopistolaiset karttoivat tasaisesti kaikkia ryhmiä, toki hekin eniten romaneja.

Ammattiopistolaiset halveksuvat kaikkia maahanmuuttajaryhmiä. Vähiten halveksutaan eurooppalaistaustaisia maahanmuuttajia, joita ilmoitti halveksuvansa vain yksi vastaajista. Toiseksi vähiten vastaajat halveksivat aasialais- ja afrikkalaistaustaisia, kumpaistakin ryhmää halveksi kaksi vastaajaa. Venäläistaustaisia halveksi kolme vastaajaa ja romaneja sekä muslimeja peräti kuusi vastaajaa.

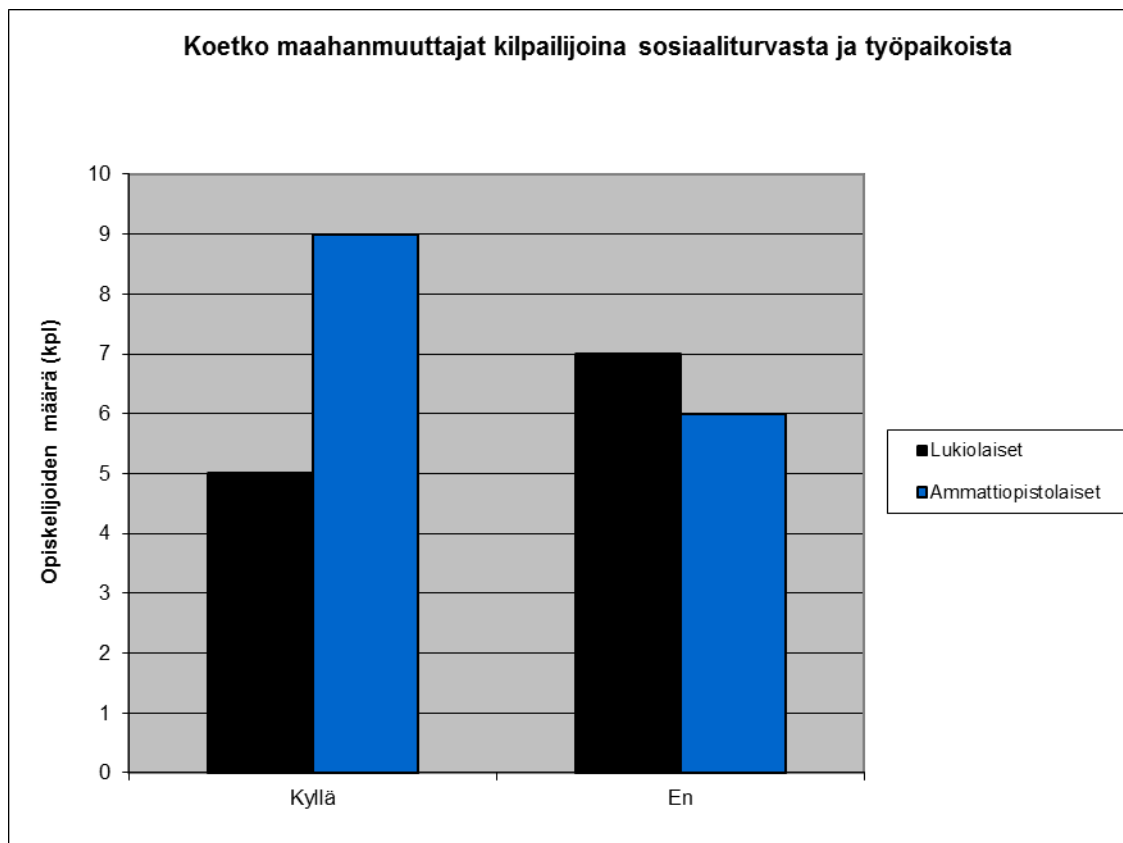
kuvion viimeisessä kohdassa eli halveksii-osiossa käy hyvin selkeällä ja dramaattisellakin tavalla selväksi kahden eri oppilaitoksen opiskelijoiden erot asenteissa maahanmuuttajia kohtaan. Lukiolaisista vain yksi vastaaja ilmoitti halveksivansa romaneja ja tämä henkilö oli ainoa vastaaja, joka ylipäätään halveksi jotakin ryhmää. Ammattiopistolaiset puolestaan halveksivat kaikkia ryhmiä, jopa eurooppalaistaustaiset maahanmuuttajat saivat yhden äänen. Romaneja ja muslimeja halveksi kuusi vastaajaa.

4.4 Nuorten yleinen suhtautuminen maahanmuuttajiin

Aiemmin käsittelin kuvioiden avulla lukiolaisten ja ammattiopistolaisten asenteita tiettyjä maahanmuuttajaryhmiä kohtaan erikseen siten, että selvitin miten nuoret suhtautuvat kuhunkin maahanmuuttajaryhmään. Nyt tarkastelen miten nuoret molemmista oppilaitoksista suhtautuvat maahanmuuttajiin yleisellä tasolla ja pyrin selvittämään

mitkä tekijät lukiolaisten ja ammattiopistolaisten mielestä vaikuttavat asenteisiin kaikista eniten.

Kuvio 7. Vastaajien suhtautuminen maahanmuuttajiin yhteiskunnassa

Kuviosta 7 käy ilmi miten lukiolaiset ja ammattiopistolaiset suhtautuvat kaikkiin maahanmuuttajiin yleisellä tasolla yhteiskunnassa. Lukiolaisista viisi henkilöä kokee maahanmuuttajat kilpailijoina työpaikoista ja sosiaaliturvasta ja ammattiopistolaisista yhdeksän. Seitsemän lukiolaisista ja kuusi ammattiopistolaisista puolestaan ilmoittavat, etteivät pidä maahanmuuttajia uhkana työpaikkojen viemisen tai sosiaaliturvan suhteen. Tämänkin kuvion perusteella voi olla sitä mieltä, että lukiolaisten suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan on myönteisempää kuin ammattiopistolaisten, koska ammattiopistolaisista suurin osa näki maahanmuuttajat yleisesti ottaen kilpailijoina työpaikoista ja sosiaalietuuksista.

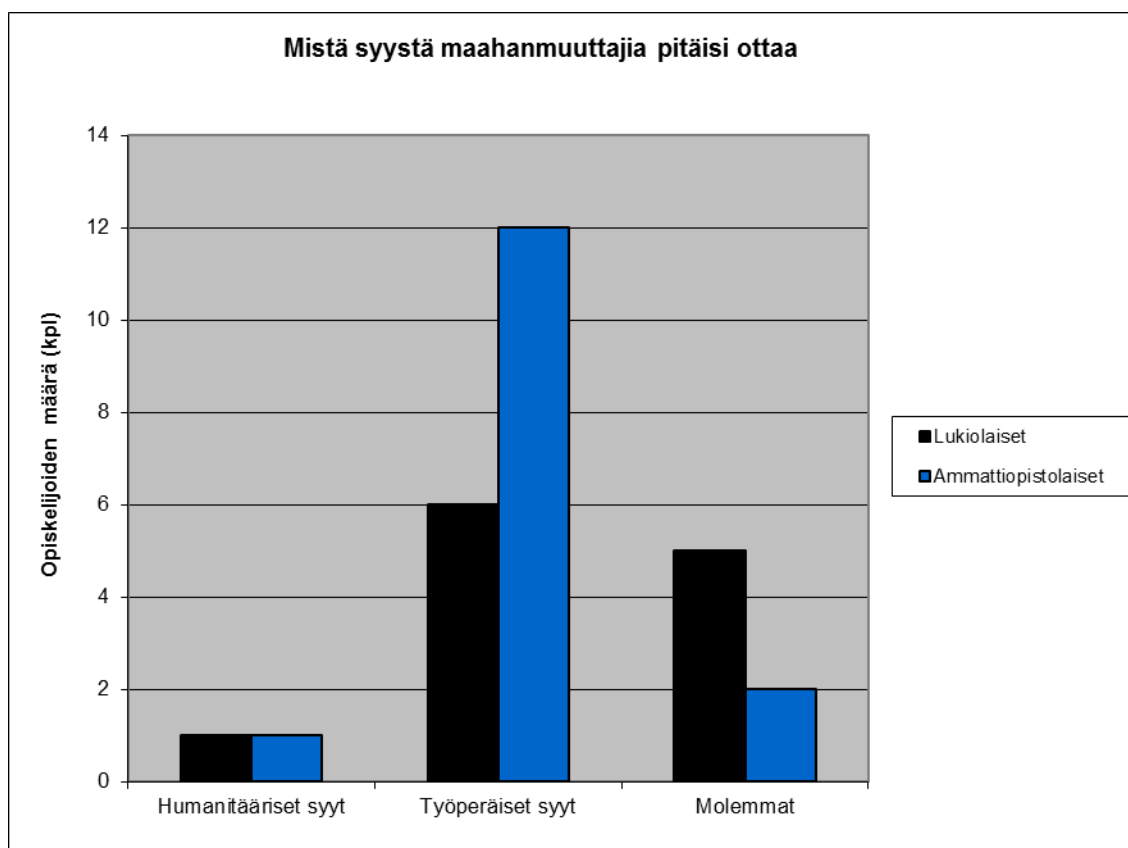
Laman aikana suomalaiset perustelivat suhtautumistaan maahanmuuttajiin yhä useammin sillä, että nämä veivät heiltä työpaikkoja ja sosiaalietuuksia. Myös vuonna 1998 samoja perusteluja käytettiin useaan otteeseen. Ennen lamaa vuonna 1987

Suomessa oli vain vähän ulkomaalaisia ja työttömiä puolet nykyisestä. Laman jälkeen suomalaiset eivät puolestaan enää pitäneet itseään niin etuoikeutettuina Suomen työpaikkoihin ja korkeaan elintasoon. Suomalaiset eivät tuolloin myöskään uskoneet ja epäilleet enää yhtä vahvasti, että monet ulkomaalaiset tulevat Suomeen vain käyttämään hyväkseen sosiaalietujamme. Laman aikana suomalaiset katsoivat useasti, että ulkomaalaisten Suomeen muuttoa tulisi rajoittaa niin kauan, kun Suomessa on työttömyyttä. Vuonna 1998 joka kuudes suomalainen oli sitä mieltä, että mikäli työttömyys lisääntyy, osa ulkomaalaisista tulisi lähettää pois Suomesta. Laman aikana tätä mieltä oli puolestaan joka neljäs suomalainen. Vuonna 1998 suomalaiset olivat vähemmän huolissaan elintasostaan ja työllisyydestään kuin suurtyöttömyyden aikana vuonna 1993. (Liebkind 2001, 32)

4.5 Syyt maahanmuutolle

Kuviosta 8 käy ilmi, millä perusteilla Suomen pitäisi lukiolaisten ja ammattiopistolaisien mielestä ottaa maahanmuuttajia vastaan. Kummastakin oppilaitoksesta vain yksi vastaajista on sitä mieltä, että maahanmuuttajia pitäisi ottaa selkeästi humanitäärisistä syistä maahanamme. Ammattiopistolaisista lähes kaikki olisivat valmiita ottamaan maahanmuuttajia Suomeen vain siinä tapauksessa, että he tulisivat tänne töihin. Lukiolaisista sen sijaan puolet ottaisi maahanmuuttajia ennemmin työperäisinä muuttajina kuin humanitäärisistä syistä.

Kuvio 8. Syyt maahanmuuttajien Suomeen tulemiselle

Lukiolaisista kuitenkin viisi olisi valmis ottamaan maahanmuuttajia molemmista syistä maahanamme, kun ammattiopistolaisista vain kaksi ottaisi sekä työperäisistä että humanitäärisistä syistä tulevia maahanmuuttajia. Ammattiopiston 15 vastaajasta vain kolme olisi valmiita ottamaan maahanmuuttajia humanitäärisistä syistä maahanamme. Lukion 12 vastaajasta kuusi ottaisi maahanmuuttajia Suomeen humanitäärisiin syihin vedoten. Oppilaitosten välillä on siis havaittavissa selvä ero suhtautumisessa humanitäärisistä syistä tuleviin maahanmuuttajiin.

Vuonna 1998 suomalaiset suhtautuivat lamavuotta myönteisemmin humanitäärisistä syistä vastaanotettaviin ja taloudellisista syistä tuleviin maahanmuuttajiin. Suomalaisille ”hyödyllisten” maahanmuuttajien, kuten turistien, tiedemiesten, opiskelijoiden ja yrittäjien vastaanottamiseen suhtauduttiin kaikkina tutkimusajankohtina myönteisemmin kuin humanitäärisistä syistä vastaanotettaviin, joita ovat esimerkiksi sotaa tai ympäristötuhoja paenneet, rodun, politiikan tai uskonnon takia vainotut tai kehitysmaiden nälkäänäkevät. Vuonna 1999 liki kaksi kolmasosaa suomalaisista oli talouden elpymisen jälkeen sitä mieltä, että maahanamme pitäisi vastaanottaa ulkomaalaisia

työnhakijoita nykyistä paljon enemmän. Laman ja suurtyöttömyyden aikana vuonna 1993 vain runsas kolmasosa oli valmis ottamaan ulkomaalaisia työnhakijoita yhtä paljon kuin aiemminkin. (Liebkind 2001, 33)

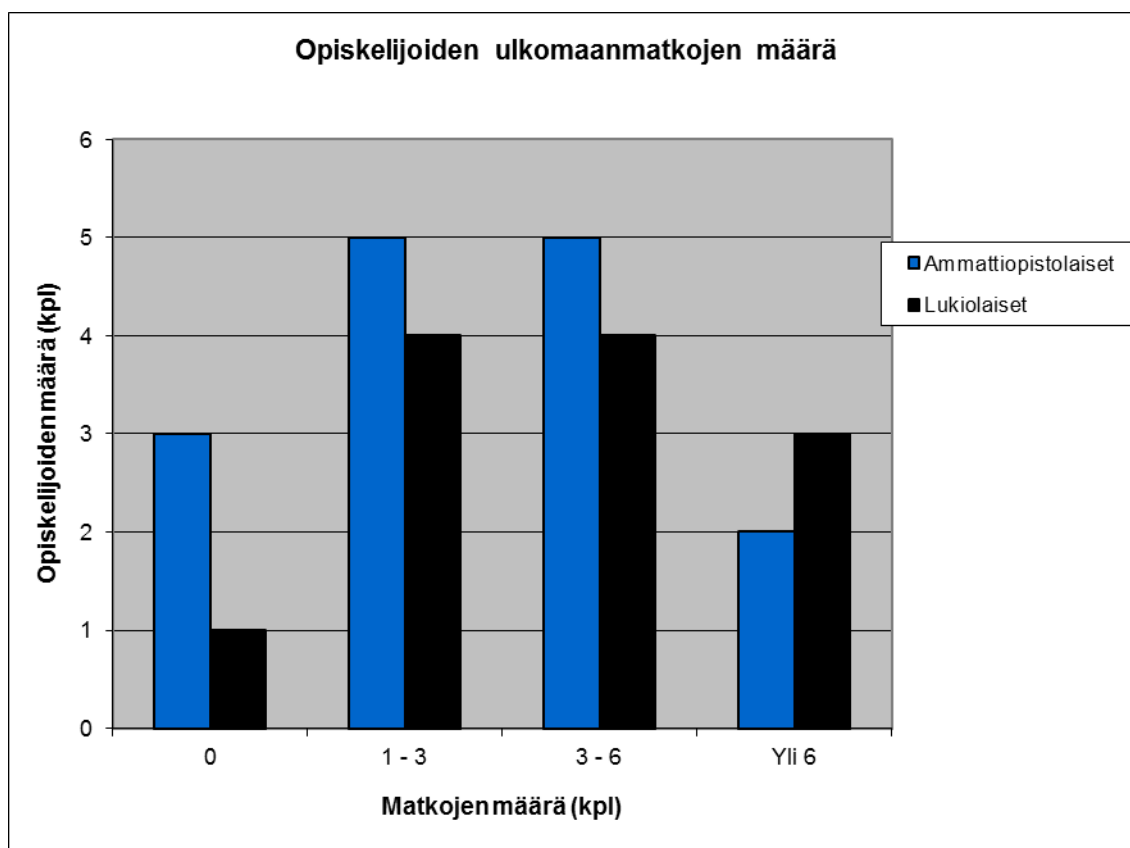
Suhtautuminen humanitäärisistä syistä vastaanotettaviin pakolaisiin oli kaikkina tutkimusvuosina kuitenkin myönteisempää kuin suhtautuminen ulkomaalaisiin työnhakijoihin yleisesti. Pakolaisia vähemmän haluavien osuus oli kaikkina vuosina pienempi kuin ulkomaalaisia työnhakijoita vähemmän haluavien osuus. (Jaakkola 1999, 25)

Jaakkolan näkemykset eivät saa tukea nuorilta, jotka osallistuivat järjestämäni kyselyyn, koska ainoastaan yksi henkilö molemmista oppilaitoksista ottaisi pelkästään humanitäärisistä syistä tulleet maahanmuuttajat. Useampi ilmaisi kuitenkin ottavansa molemmista syistä maahanmuuttajia vastaan.

4.6 Eri tekijöiden vaikutus asenteisiin

Kuvioissa 9, 10 ja 11 pyrin tarkastelemaan erilaisia taustatekijöitä, jotka mahdollisesti vaikuttavat nuorten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Tutkin vaikuttaako sukupuoli vastaajien asenteisiin ja selittääkö se eroja lukiolaisten ja ammattiopistolaisten välillä. Selvitän myös molempien oppilaitosten osalta sitä, kuinka paljon opiskelijat ovat tehneet ulkomaanmatkoja, ja onko niillä mahdollisesti vaikutusta asenneilmastoon. Viimeisessä kuviossa kysyn opiskelijoilta, mitkä eri osatekijät vaikuttavat heidän mielestään eniten ihmisten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan.

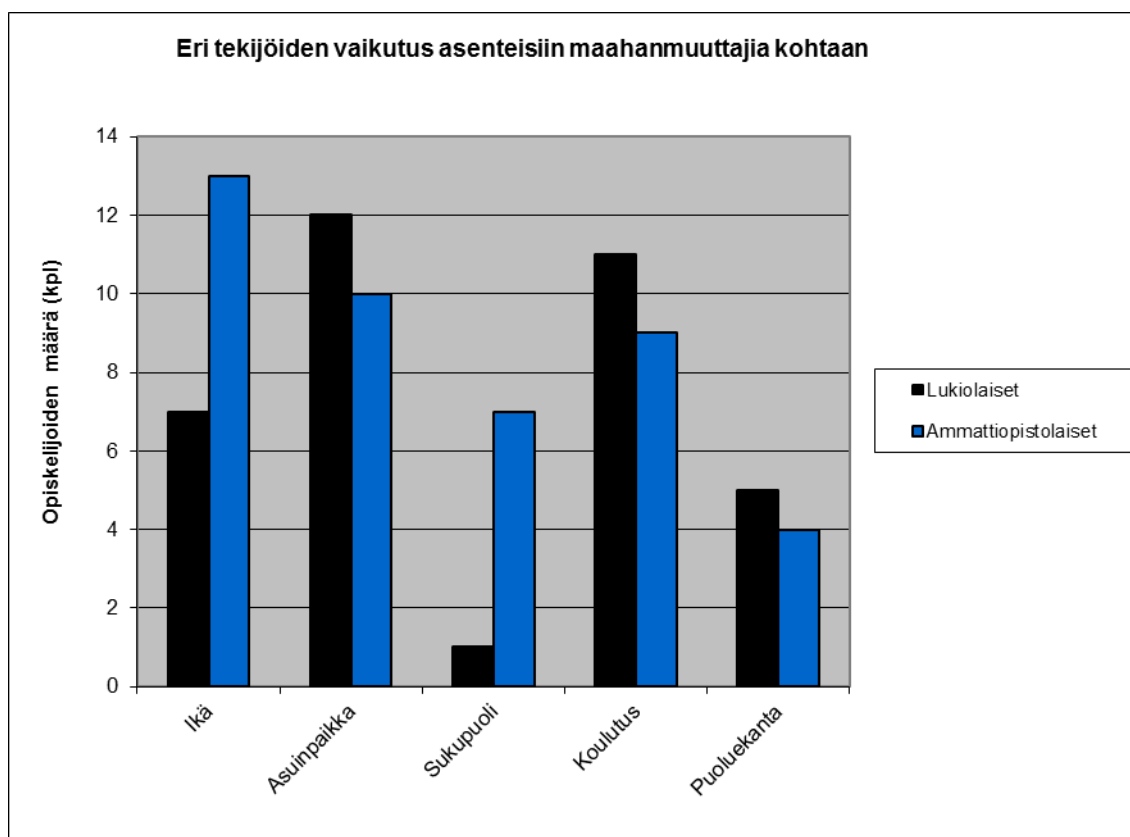
Kuvio 9. Opiskelijoiden ulkomaanmatkojen määrä

Kuviosta 9 käy ilmi kuinka paljon lukiolaiset ja ammattiopistolaiset ovat tehneet ulkomaanmatkoja. Ammattiopistolaisista kolme vastaajaa ilmoittaa, että eivät ole tehneet yhtään ulkomaanmatkaa, kun vastaavasti lukiolaisista vain yksi ei ole koskaan käynyt ulkomailla. Lukiolaisista enintään kolme matkaa on tehnyt neljä henkilöä ja ammattiopistolaisen puolelta enintään kolme kertaa ulkomailla on käynyt viisi henkilöä. Ammattiopistolaisista viisi on tehnyt 3-6 matkaa ja lukiolaisista neljä. Lukiolaisista kolme on käynyt yli kuusi kertaa ulkomailla ja ammattiopistolaisista kaksi.

Ulkomaanmatkat eivät sinänsä paljoakaan selitä nuorten asenteita maahanmuuttajia kohtaan, eikä niiden perusteella voida selittää eroja oppilaitosten välillä. Molempien oppilaitosten välillä ulkomaanmatkojen määrät jakoutuivat varsin tasaisesti.

Kuvio 10. Opiskelijoiden mielestä asenteisiin eniten vaikuttavat tekijät

Kuviosta 10 käy ilmi minkä tekijöiden vastaajat uskovat eniten vaikuttavan asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Kuvio ei selvitä vastaajien taustatietoja, vaan nimenomaan sitä, mitkä tekijät heidän mielestään ovat kaikkein merkittävimpiä asenteiden muovaajia. Ammattiopistolaisten mielestä ikä on kaikkein tärkein asenteisiin vaikuttava tekijä ja toiseksi vahvin vaikuttaja on asuinpaikka. Koulutus on kolmannella sijalla ja sukupuoli saa neljänneksi merkittävimmän aseman. Vähiten ammattiopistolaiset katsovat poliittisen mielipiteen vaikuttavan asenteisiin eli puoluekannalla ei ole heidän mielestään juurikaan merkitystä.

Lukiolaiset puolestaan katsovat, että asuinpaikka määrittää eniten, millaiset asenteet ihmisillä on maahanmuuttajia kohtaan. Toiseksi eniten lukiolaisten keskuudessa vaikuttaa koulutus ja kolmantena tulee ikä. Neljänneksi eniten asenteita muovaa poliittinen mielipide eli puoluekanta ja vähiten sukupuoli, jonka merkitystä korostaa vain yksi vastaajista.

Nuoret pojat ja eläkeikäiset ihmiset olivat muita useammin sitä mieltä, että tiettyihin rotuihin kuuluvat ihmisryhmät eivät ole soveliaita asumaan modernissa ja sivisty-

neessä yhteiskunnassa. He myös muita useammin vastustivat islaminuskon harjoittamista Suomessa. Rasismia, jonka mukaan eri kulttuureista tulevien ei tulisi sekoitua keskenään, kannattivat muita enemmän nuoret miehet ja vanhat naiset. Pääkaupunkiseudulla asuvat pojat suhtautuivat ulkomaalaisiin työnhakijoihin positiivisemmin kuin maalla asuvat pojat. Pääkaupunkiseudulla asuvien poikien pakolaisasenteet olivat myös muita myönteisempiä ja he pitivät maahanmuuttajia muita harvemmin suomalaisten kilpailijoina työpaikoista ja sosiaalieduista. He eivät myöskään olleet asenteiltaan yhtä rasistisia kuin muualla asuvat pojat. (Liebkind 2001, 38)

Maalla asuvat pojat hyväksyvät skinheadien ulkomaalaisvastaisen toiminnan useammin kuin kaupunkilaiset. 15–29-vuotiaista maalla asuvista miehistä peräti 36 prosenttia hyväksyisi skinheadien toiminnan ulkomaalaisia vastaan. Vastaavasti saman ikäryhmän kaupunkilaismiehistä samalla tavalla ajatteli vain viisi prosenttia. Myös kaupunkien taajama-alueilla asuvat 30 vuotta täyttäneet miehet ja 50 vuotta täyttäneet naiset hyväksyivät skinheadien toiminnan keskimääräistä useammin. Kaiken kaikkiaan joka kuudes maaseudulla asuva, mutta vain neljä prosenttia pääkaupunkiseudulla asuvista antoi hyväksyntänsä skinheadin toiminnalle. (Liebkind 2001, 38)

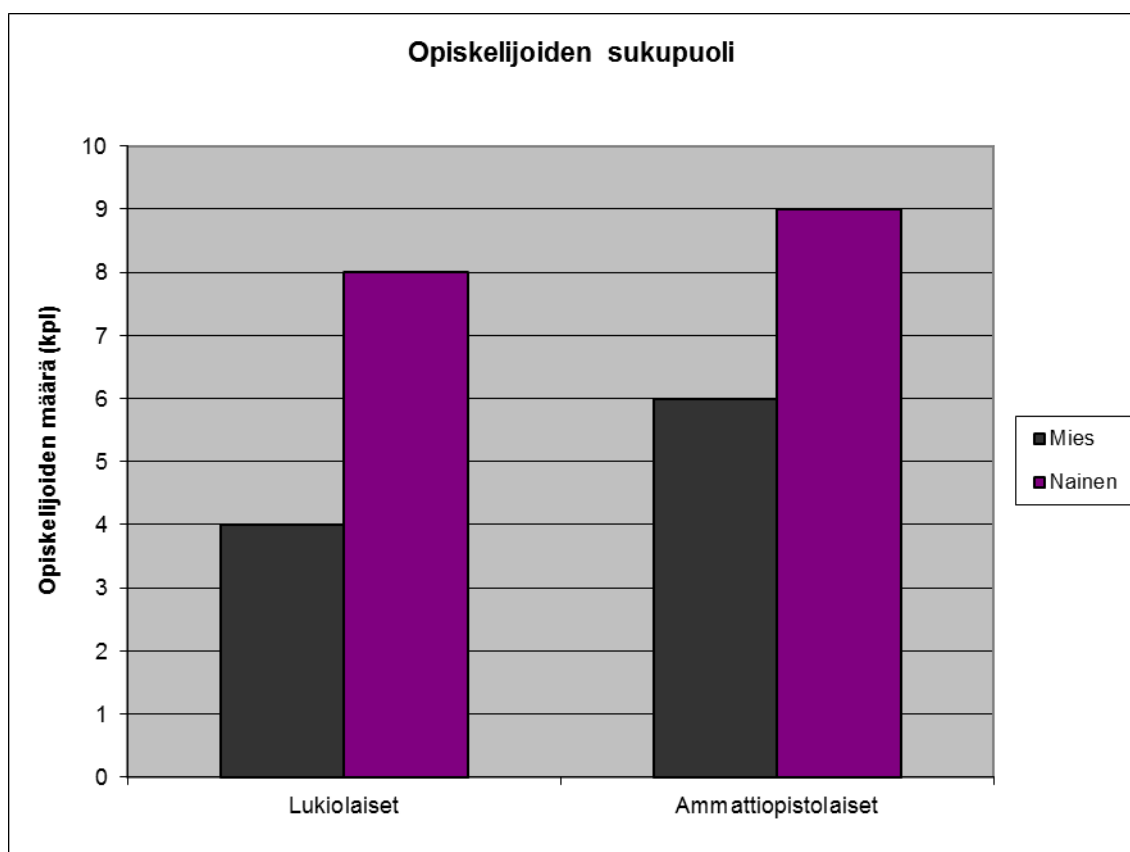
Pohjoismaissa ja muualla Euroopassa tehdyissä tutkimuksissa on käynyt ilmi, että kaikkein eniten myönteisiä ulkomaalaisasenteita selittää korkea koulutus. Tämä osoittautuu todeksi myös Suomessa, koska täälläkin hyvin koulutetut ihmiset suhtautuvat kaikkina tutkimusajankohtina, myös laman aikana, myönteisimmin eri syistä ja maista tuleviin maahanmuuttajiin kuin muut. Paljon kouluja käyneet korostivat muita harvemmin taloudellista kilpailua maahanmuuttajien kanssa ja tuomitsivat skinheadien toiminnan useammin kuin vähän koulutetut. (Liebkind 200, 39)

Ylemmät ja alemmat toimihenkilöt olivat muita useammin sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa vastaan nykyistä enemmän pakolaisia ja ulkomaalaisia työnhakijoita. Myös yrittäjät suhtautuvat keskimääräistä myönteisemmin ulkomaiseen työvoimaan. Kaikkein kielteisemmin pakolaisten ja ulkomaisen työvoiman vastaanottamiseen suhtautuvat eläkeläiset, työttömät, maanviljelijät ja työväestöön kuuluvat. Yli puolet työttömistä, eläkeläisistä ja työväestöön kuuluvista ja vajaa puolet maanviljelijöistä oli

sitä mieltä, että mikäli työttömyys Suomessa lisääntyy, osa ulkomaalaisista pitäisi lähettää pois Suomesta. (Liebkind 2001, 39)

Poliittinen mielipide ja puoluekanta vaikuttivat myös vastaajien asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Puolueista Vihreiden kannattajat suhtautuivat kaikkein myönteisimmin pakolaisten vastaanottamiseen. Kokoomuslaiset suhtautuivat toiseksi myönteisemmin, mutta kun koulutus ja muut taustatekijät vakioitiin, vasemmistoliittolaiset suhtautuivat kuitenkin pakolaisiin myönteisemmin kuin kokoomuslaiset. Vasemmistoliittolaisten heikompi koulutus selitti heidän sijoittumistaan kokoomuksen jälkeen ennen kuin koulutukseen liittyvät taustatekijät vakioitiin. Sosiaalidemokraatitkin olivat koulutustekijöiden vakioinnin jälkeen myönteisemmin suhtautuvia kuin kokoomuslaiset. (Liebkind 2001, 42)

Kuvio 11. Vastaajien sukupuoli

Lukiolaisista kyselyyn vastasi 12 henkilöä, joista kahdeksan oli naisia ja neljä miehiä. Ammattiopistolaisista kyselyyn vastasi 15 henkilöä, joista naisia oli yhdeksän ja miehiä viisi. Aiemmistä kuvioista kävi hyvin ilmi se, että lukiolaiset suhtautuivat kautta

linjan myönteisemmin maahanmuuttajiin kuin ammattiopistolaiset. Sukupuoli ei näytä suuremmin vaikuttavan oppilaitosten välisiin eroihin, koska molemmissa oppilaitoksissa vastaajien joukossa oli enemmän naisia kuin miehiä. Näin ollen oppilaitosten välistä asenneilmastoa päästiin tulkitsemaan varsin rehellisesti, koska sukupuoli-kaumasta tuli varsin tasainen.

Naiset suhtautuivat miehiä myönteisemmin humanitäärisistä syistä vastaanotettaviin pakolaisiin ja kehitysmaiden nälkäänäkeviin. Miehet puolestaan suhtautuivat suomalaisille hyödyllisten ulkomaalaisten, kuten ravintolanpitäjien, asiantuntijoiden, tiedemiesten ja urheilijoiden maahantuloon. Miehet ovat myös naisia useammin sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa vastaan ensisijaisesti koulutettuja ulkomaalaisia. Sukupuolten väliset erot pakolaisiin suhtautumisessa olivat vuonna 1998 suurimmat nuorimmassa ikäryhmässä, koska 15–17-vuotiaista pojista vain kolme prosenttia, mutta tytöistä yli kolmasosa oli sitä mieltä, että Suomen pitäisi ottaa enemmän pakolaisia. Pojista lähes puolet, mutta tytöistä vain joka kuudes oli sitä mieltä, että pakolaisia pitäisi vastaanottaa entistä vähemmän. Nuoret pojat suhtautuivat myös ulkomaalaisiin työnhakijoihin kielteisemmin kuin tytöt. Puolet 18–20-vuotiaista pojista, mutta vain kolmasosa samanikäisistä tytöistä toivoisi Suomen ottavan vähemmän vastaan ulkomaalaisia työnhakijoita. (Liebkind 2001, 42)

5 POHDINTA

Opinnäytetyössäni selvitin torniolaisten toisen asteen opiskelijoiden asenteita maahanmuuttajia kohtaan. Halusin selvittää miten nuoret suhtautuvat eri taustoista tuleviin maahanmuuttajiin ja tarkastella, miten erilaiset taustatekijät, kuten ikä, sukupuoli, puoluekanta, koulutus ja asuinpaikka vaikuttavat asenteisiin. Torniolaisten nuorten asenteiden selvittäminen kiinnosti minua kovasti, koska olen itse asunut Torniossa koko ikäni. Tämän vuoksi halusin tietää, miten oman paikkakuntani nuoret suhtautuvat maahanmuuttajiin.

Olin aiemmin suuntaavien opintojeni teemassa tehnyt haastattelun neljän henkilön asenteista maahanmuuttajia kohtaan ja siitä heräsi kiinnostus selvittää asiaa hieman

laajemmin. Niinpä kävin viemässä kyselykaavakkeet Tornion yhteislyseon lukiolle ja ammattiopisto Lappiaan. Suoritin opinnäytetyöni käyttäen kvantitatiivista eli määrällistä tiedonkeruumenetelmää. Opinnäytetyöstäni ei kuitenkaan voi vetää liian pitkälle meneviä ja yleistettäviä johtopäätöksiä, koska molemmista oppilaitoksista kyselyyn vastasi niin vähän opiskelijoita.

Nuorten asenteet olivat juuri sellaisia kuin kuvittelinkin niiden olevan. Kaikkein positiivisimmin kummankin oppilaitoksen nuoret suhtautuivat eurooppalaistaustaisiin maahanmuuttajiin. Romaneihin ja muslimeihin he sen sijaan suhtautuivat vähän kielteisimmin. Kontaktihypoteesin mukaan suhtautuminen maahanmuuttajiin on sitä myönteisempää, mitä enemmän henkilö on ollut tekemisissä maahanmuuttajien kanssa. Nuorten asenteiden selvittäminen oli minulle tärkeää siinäkin mielessä, koska tulevaisuudessa haluaisin tehdä monikulttuurista nuorisotyötä. Työ maahanmuuttajien parissa kiinnostaa minua myös. Tämän vuoksi opinnäytetyöni on hyödyllinen tulevaa ammattiani ajatellen. Maahanmuuttajien parissa työskennellessä on hyödyllistä tietää, miten suomalaiset suhtautuvat eri taustoista tuleviin maahanmuuttajiin ja miten eri taustatekijät muovaavat asenteita ulkomaalaisia kohtaan. Tämän tiedon voi myös tarpeen tullen jakaa maahanmuuttajille.

LÄHTEET

Aaltonen, M., Joronen, M., Villa, S. 2008. Syrjintä Suomessa, 2008. Helsinki: Art-Print OY

Helve, Helena 2002. Arvot, muutos ja nuoret. Helsinki: Yliopistopaino.

Jaakkola, M. 1999. Maahanmuutto ja etniset asenteet: Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987 -1999. Helsinki: Työministeriö.

Jaakkola, M. 2005. Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin 1987- 2003. Helsinki: Työministeriö.

Jaakkola, M. 2009. Maahanmuuttajat suomalaisten näkökulmasta: asennemuutokset 1987- 2007. Helsinki: Helsingin kaupungin, tietokeskus.

Jasinkaja – Lahti, I. Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa: Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.

Kananen, Jorma 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Liebkind, K 1999. Monikulttuurinen Suomi. Tampere: Tammer- Paino OY

Miettinen, Anneli 2012. Maahanmuuttajat ikäryhmittäin. Väestöliitto. Viitattu 30.3.2012.

http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/tietoa_ja_linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajat-ikaryhmittain/

Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elämää, Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus

Pohjanpää, K., Paananen, S. & Nieminen, M. 2003. Maahanmuuttajien elinolot: Venäläisten, virolaisten, somalialaisten ja vietnamilaisten elämää Suomessa, 2002. Helsinki: Tilastokeskus.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer- Paino OY

Salonen, A. & Villa, S. 2006. Rasismi ja etninen syrjintä Suomessa, 2005. Helsinki: Ihmisoikeusliitto.

Sisäasiainministeriö 2012. Viitattu 30.3.2012.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/8A85A7D1BA78AC6BC225770D00273DB0>

Säävälä, Minna 2010. Monikulttuuriset avioliitot näkyvät yhä enemmän suomalaisessa arjessa. ETMU ry. Viitattu 30.3.2012. <http://etmu.protsv.fi/blogi/?p=34>

Tilastokeskus 2012. Viitattu 30.3.2012.

http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html

LIITTEET

Kyselylomake Tornion toisen asteen opiskelijoiden asenteista maahanmuuttajia kohtaan.

1. Sukupuoli

☐	Nainen
☐	Mies

2. Ikä _____ vuotta

3. Oppilaitos

☐	Lukio
☐	Ammattiopisto

4. Ulkomaanmatkojesi määrä

☐	0
☐	1 - 3
☐	3 - 6
☐	Yli 6

5. Tunnetko alla mainittuihin maahanmuuttajaryhmiin kuuluvia henkilöitä? (Ympyröi vain yksi vaihtoehto.)

Kirjainten selitykset:

A = en

B = nähnyt

C = joskus puhunut

D = tuttava

E = hyvä ystävä

- Afrikkalaistaustainen A B C D E
- Romani A B C D E
- Venäläistaustainen A B C D E
- Muslimi A B C D E
- Aasialaistaustainen A B C D E
- Eurooppalaistaustainen A B C D E

6. Miten suhtaudut näihin maahanmuuttajiin? (Ympyröi vain yksi vaihtoehto.)

Kirjainten selitykset:

A = Voisin avioitua kyseisen ryhmän edustajan kanssa.

B = Kotonani voisi vierailla kyseisen ryhmän edustaja.

C = Ei haittaa, jos luokka- tai työkaverini on kyseisen ryhmän edustaja.

D = En halua olla missään tekemisissä kyseisen ryhmän edustajan kanssa.

- Afrikkalaistaustainen A B C D
- Romani A B C D
- Venäläistaustainen A B C D
- Muslimi A B C D
- Aasialaistaustainen A B C D
- Eurooppalaistaustainen A B C D

7. Miten suhtaudut alla mainittuihin maahanmuuttajiin jokapäiväisessä elämässä? (Ympyröi vain yksi vaihtoehto.)

Kirjainten selitykset:

A = Hyväksyn

B = Säälin

C = Ymmärrän heidän ongelmiaan

D = Kartan

E = Halveksin

- Afrikkalaistaustainen A B C D E

- Romani A B C D E
- Venäläistaustainen A B C D E
- Muslimi A B C D E
- Aasialaistaustainen A B C D E
- Eurooppalaistaustainen A B C D E

8. Pitäisikö Suomeen tulla mielestäsi maahanmuuttajia?

- Humanitäärisistä syistä
- Työperäisistä syistä
- Molemmista syistä

9. Näetkö maahanmuuttajat kilpailijoina työpaikoista ja sosiaaliturvasta?

- Kyllä
- En

10. Mitkä seuraavista tekijöistä vaikuttavat mielestäsi eniten nuorten asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan? (Ympyröi 3 mielestäsi merkittävintä tekijää.)

- A) Ikä
- B) Asuinpaikka
- C) Sukupuoli
- D) Koulutus
- E) Puoluekanta

Kiitos, että vastasit.